ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՏՈՐ ԿԷ. ԹԻՒ 17

25 ԱՊՐԻԼ 1914

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

ԱՂՕԹՔ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՕՐՇՆՈՒԹԻՒՆԸ ԽՆԴՐԵԼԷՆ ԱՒԵԼԻ ԱՂԷԿ

ՄԵԾ ԱՂԷՏԸ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՂՔԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՔՈՒԸ ԻԲՐԵՒ ՍՆՈՒՆԴ
Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ Ի ՀԱՅՍ ԾԱԳՄԱՆ ՊԱՐԱԳԱՅՔ ՈՒ ԱՆՁԻՆՔ
Յ. Դ. ՄՐՄՐԵԱՆ

ՆՇՄԱՐՆԵՐ
«ԱՒԵՏԱԲԵՐ»Ի ԴԷՏԸ

ՏՈՔՔ. ՐԷՅՆՈԼՏՍ ՖՐԷՋՆՈՑԻ ՄԷՋ
Ա. Մ. ԱՐԱՄԵԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԶԸՊԱԵԱՆ
[illegible]

ՍԲ. ՔԱԴԷՈՍԵԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ ԴԸՊՐՈՑԸ
Ա. Զ. ԵՂՈՑԵԱՆ

ԷՇԸ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ
ՏՈՒԹ. ՅՈՎՍ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԱՄԻՍՆԵՐԸ
ԿՈՄԻՏԱՍ ՆԻՉԱԿՈՒՆԻ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ
Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ

Հրատարակիչ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՍՑԷ
Կ. ՊՈԼԻՍ

هفته‌لق غزته — درسعادتده بابیل هاوسده — مدیر مسئولی صموئیول ق. هاروتیونیان

ԱԻԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱ

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ: — Վեր. Տէր. Ֆ. Ու. Մէհալըմ, Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան, Վեր. Ա. Պ. Շմաւ

Աչխատակցութեամբ Հայ և Օտարազգի ծանօթ գրողներու

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: — Թուրքիոյ համար **40** դահեկան, Ամերիկայի համար **2** տոլար, Ա համար 8 շիլին, ուրիշ երկիրներու համար **10** Ճրանճ: Չեռքէ կը ծախուի հատը **40** փարա

ԱԻԵՏԱԲԵՐ ՄԱՆԿԱՆՑ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԴԵՌԱՏԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: — Ամեն տեղւոյ համար **6** դահեկան: Տարեկան **75** դահեկանի փո միեւնոյն հասցէին **15** թերթ կը ղրկուի, իսկ **108** դահեկանի փոխարէն **25** թերթ կը ղրկուի

ԽՄԲԱԴՐՈՒԹԵԱՆ վերաբերեալ ամէն գրութիւն պէտք է ուղղուի Վեր. Ֆ. Ու. Մէհալըմի հասցէին, Պայպըլ-Հաուս, Կ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ԾԱՆՈՒՑՄԱՆ և Թերթին Վարչութեան վերաբերեալ ամէն խնդրի համար պէտք է դիմել Հրատարակիչ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆի, Պայպըլ-Հաուս, Կոստանդնուպոլիս

AVEDAPER AN ARMENIAN WEEKLY REVIEW

EDITORS.— Rev. F. W. Macallum D.D., Rev. H. A. Djedjizian, Rev. A. B. Schmavonia

ANNUAL SUBSCRIPTION: Turkey Ptrs. 40: U. S. America $ 2: England 8 Shillings: Other countries Frcs. 10: — Single copies

AVEDAPER FOR CHILDREN, AN ARMENIAN ILLUSTRATED MONTHLY FOR BOYS AND GI

For Subscriptions, Advertisements etc. apply to the Publisher H. MATTEOSIAN, Bible House, Constan

Գաւառներէ եւ արտասահմանէ դրամ ղրկելու ամէնէն դիւրին եւ ապահով միջո Մանդա ֆօսթը (Mandat de poste)*: Չէքեր եւ փոխգիրներ պէտք է Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆի մանին վճարելի ըլլան:*

ԱԻԵՏԱԲԵՐ ՄԱՆԿԱՆՑ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՄՍԱԹԵ

(Ամսոյ մը ձրի կը ղրկուի փոխադրողներուն): Տարեկան Բա Նորդադին 6 Ղրուշ: Չեռքէ կը ծախուի հատը 30 Փարայի:

The CHANDLER & PRICE Company

CLEVELAND, OHIO, U. S. A.

ՔԼԻՎԼԷՆՏԻ

ՉԷՆՏԼԷՐ ԵՒ ԲՐԱՅՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒ

Ու ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈՔՐ ՄԱՄՈՒԼՆԵՐ շինող աշխարհի կարեւորագոյն գո րանց է, ամբողջ Թուրքիոյ համար միակ գործակալ անուանած է Յ. Մաթէո տուցը, որուն պէտք է դիմեն ամէն անոնք որ կը փափաքին առաջնակարգ ապահով գիներով եւ անոնց նկարագրութիւնը իմանալ:

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ, *Պայպըլ Հաուս, Կ. ՊՈԼԻՍ*

ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՈՐ ԿԷ. — Կ. ՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 25, 1914 — ԹԻՒ 17

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ooնական ընդունելութիւններ

Զատկի երկուշաբթին Պատրիարքարանի մէջ ունեցան աւանդական պաշտօնական ընդունելութիւնները։ Այս առիթներով Ազգային վոյ եւ Վարչութեան առենապետները «գե» ուղերձներով իրենց շնորհաւորութիւնը տուցանեն Ս. Պատրիարքին, որ նոյնպէս պրգին ուղերձով մը շնորհակալութիւն կը էր։ Յոյժ յանձնարարելի սովորութիւն մըն աւ, Զատկի եւ Ծնունդի առթիւ այս համը կատարել եւ յարդանաց եւ մաղթանքայս արտայայտութիւնները փոխանակել։ ան է որ այս ուղերձներուն ոճը եւ արտուած զաղափարները նոյնը ըլլան ամէն բայց նոյն զաղափարներուն եւ զգաերուն կրկնութիւնը կարող չէ բնաւ կաերքեւ ձգել անոնց անկեղծութիւնը։ է որ ազգին ներկայացուցիչները առեւ գան ներկայանան իրենց հոգեւոր Պետին արեն քաղաքավարական արարողութիւնը, որ առանց ինքնաթիւղ ձեւեր առնեայ միշտ սրտաբուղխ եւ օգտակար ըլպղէն իսկ անհրաժեշտ դարձած է։

Սեղանի վրայ

Այս ընդունելութեանց առթիւ թէ՛ ժողովներու առենապետները եւ թէ՛ Պատրիարք Սրբազանը տեսակ մը համառօտ համարատուութիւն կ'ընեն ազգային խնդիրներու եւ գործառնութեանց վրայ, եւ ահա հոս է որ կըրկնութիւնը դարձեալ աչքի կը զարնէ եւ խորհրդածութեան նիւթ կը հայթայթէ։ Խնդիրները գրեթէ նոյնն են միշտ եւ գործառնութեանց թուումը ընդհանրապէս «յոյս մեծ ունինք»ով կը սկսի եւ կը վերջանայ։ Պատրիարքներ կ'երթան եւ Պատրիարքներ կու գան, վարչութիւններ կ'իյնան եւ վարչութիւններ կ'ելլեն, բայց Երուսաղէմի խնդիրը տարուէ տարի ոչ յառաջ կ'երթայ եւ ոչ ետ, ոչ կը լուծուի եւ ոչ կը վերնայ։ Իրր Հայ մենք կը փափաքէինք լսել թէ այսինչ կարեւոր հարցը որ յիշատակուեցաւ ուրիշ Զատկի մը՝ լուծուած է այս Զատկին, փոյթ չէ թէ ի՛նչ ըլլայ այդ լուծումը։ Միայն բարեկարգութեան ծրագիրը որուն չուտով ընդունուելուն յոյսը յայտնուեցաւ Ծնունդին՝ այսօր ընդունուած կը հաչակուի, բայց ժողովուրդը ծրագիրներու ընդունելի ըլլալուն եւ ընդունուած ըլլալուն միջեւ մեծ տարբերութիւն մը չտեսներ տակաւին։ Անդին նորութիւն մը չէ լսանալ թէ ազգային կրթութեան յատուկ կանոնագրի, վանօրէից բարեկարգութեան, ազգային տուրքի բաշխման եւ գանձման, և Պատրիարքարանի վերակազմութեան խնդիրները սեղանի վրայ են։ Ինչ կայ վերյած այդ յատիտենական սեղանին վրայէն, այդ է խնդիրը։

«Ցաւաբեւռվյսն գործիր»

Պիտի ըսուի թէ մեր գործերը «յարաբերական» հանգամանք ունին և բոլորովին մեր ձեռքը չէ ուղղութիւն տալ անոնց և փափաքելի վախճանի մը առաջնորդել զանոնք։ Ընդունելով հանդերձ թէ դիտողութիւնը մասամբ իրաւացի է, կը համարձակինք մեր կողմանէ ալ աւելցնել սա դիտողութիւնը թէ ազգային պաշտօնէից կողմանէ այս խնդրոյ մտանջնական յիշատակութիւնը ինքնին կ'ենթադրէ թէ անոնց լուծումը մասամբ մեզի կը պատկանի և մեր ձեռքն է։ Եթէ մեր գործերուն ղեկը օտարներ ձեռք առած են եւ մինչ պիտի յօժարինք ապնոնց ձգել զայն առանց մեր կողմանէ բան մը ընելու՝ այլեւս թողունք ըլլալ մտանջնապէս այդ գործերով և վստահ ըլլանք որ օտարներու բարի կամեցողութիւնը այնքան միայն օգտակար կրնայ ըլլալ մեզի ապագային մէջ որքան եղած է անցեալին մէջ։ Իրողութիւնը այն է սակայն որ նոյն իսկ յարաբերական գործերու մէջ մեզի ինկած բաժինն է որ «յոյս մեծ ունինք»ի անորոշ սահմաններուն մէջ կը մնայ Զատկէ Զատիկ։ Եւ անդին կան ու կը մնան բազում գործեր որոնք ոչ մէկ կերպով կախեալ են արտաքին ազդակներէ և բոլորովին մեր վրայ կը ծանրանայ պատասխանատուութիւնը անոնց բարւոք վարչութեան և չուտափոյթ լուծման։ Կրթական խնդիրը, ազգային տուրքի խնդիրը, վանքերու խնդիրը ընդհանրապէս և Երուսաղէմի խնդիրը մանաւանդ մեր խընդիրներն են եւ ա՛լ ժամանակ է որ լուծնինք զանոնք, մէկզմէ թողլով ամէն անձնական հաշիւ։

Մեր փափաքը եւ յոյսը

Այս տողերը կը գրենք ոչ թէ քննադատի կամ մեղադրողի անհամակիր ոգիով։ Գիտենք մասամբ և կրնանք ըմբռնել դժուարութիւնները, բայց վարչութիւն ըսելով կը հասկնանք նախատեսել դժուարութիւնները, դիմագրաւել զանոնք եւ յաղթել անոնց։ Եթէ պիտի սպասենք մինչեւ այն օրը երբ արտաքին պարագաները, օտարներու չնորհիւ, աւելի նպաստաւոր ձեւ մը առնեն, չատ երկար սպասելու դատապարտուինք դուցէ։ Մենք կ'ուզենք տեսնել Հայ ազգը այսօր անգամ մըն ալ այն դիրքին մէջ որուն մէջ տեսնուած է ան ուրիշ անգամներ պատմական վայրկեաններու։ Լուրջ, միաբան և օրուան պահանջներուն գիտակից, որ իր փրկութիւնը փնտռէ իր իսկ սեփական ջանքերուն և արդար ու կորովի արարքներուն մէջ, որ իր տունը կարգի դնէ՝ օտար հիւրերու սպասելէ իր դուռը չբացած, որ իր վանքերը վերածէ կրկին գիտութեան և կրօնի վառարաններու, որ կրթէ և դաստիարակէ իր զաւակները և պատրաստէ զանոնք լաւագոյն օրուան մը ծագելուն։

«Ի նշան սգոյ»

Եւ մինչ Հայեր Զատիկը կը տօնեն վայելուչ արարողութիւններով, անդին քոյր եկեղեցւոյ մը Պատրիարքարանը փակ կը մնայ «ի նշան սգոյ»։ Ցոյներ որոշած են այս տարի չկատարել իրենց Պատրիարքարանին մէջ այն հանդէսները զորս սովոր են կատարել Զատկի և Ծնունդի տօներուն։ Եւ մինք որ չատ ու չատ սուգի Զատիկներ տեսանք՝ կը յիշենք զանոնք վայրկեան մը համակիր վշտակցութեամբ։ Այսպէս ուրեմն ամէն ազգ իր սուգի օրերը կ'ունենայ, և նոյնպէս, ինչո՞ւ չէ, ամէն ազգ պիտի ունենայ նաեւ իր ուրախութեան օրերը։

ՀԱՅ ԱՒԵՏ· ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

Հայ Աւետ. եկեղեցիներուն վիճակին վրայ խմբագրական յօդուած մը գրելու նպատակ չունինք այս անգամ։ Այլ գրիչը ձեռք կ'առնենք պարզապէս երկու խօսքով ծանուցանելու այն կարգադրութիւնը զոր Աւետարերի խմբագրութիւնը ըրած է այս խնդրոյն ուսումնասիրութեան համար։

Գաւառային կարեւոր կեդրոնի մը մէջ արդիւնաւորապէս գործող յարգելի հովիւ մը քանի մը ամիս առաջ խմբագրութենիս ուղղած իր մէկ անձնական նամակով կը թելագրէր որ Աւետարեր աւելի ընդարձակ տեղ տայ Աւետ. եկեղեցիներու յատուկ տեղեկութիւններու, եւ փափաք կը յայտներ որ այդ եկեղեցիներուն վիճակին նկատմամբ գաղափարի փոխանակութիւններ կատարուին, եւ պարբերաբար կարեւոր խնդիրներու մասին այլեւայլ հեղինակաւոր անձանց կողմանէ գրուած մանաւանդ յօդուածներու հաւաքածոյ մը (սիմիոգիում) հրատարակուի։

Մեր պատուական թղթակիցին արտայայ-

ած այս փափաքը խմբագրութեան բաղձանքներուն կատարելապէս համաձայն է։ Եւ որքան գիտենք՝ ի սկզբանէ անտի Աւետարերի խմբագիրները միշտ ջանացած են յաճախակի եւ ընդարձակօրէն տեղեկագրութիւններ հրատարակել Հայ Աւետ. ժողովուրդներու գործերուն նկատմամբ, եւ իրենց դլխաւոր նպատակներէն մին եղած է այլեւայլ Աւետ. եկեղեցիներու միջեւ հաղորդակցութեան միջոց մը հաստիքացնել այս թերթը։ Եւ եթէ մինչեւ հիմա Աւետարեր յաջողած չէ գոհացուցիչ եղանակով իրագործել այս նպատակը, ուղիղ չըլլար այդ թերութեան համար պատասխանատուութիւնը բեռցնել թերթին խմբագրութեան վրայ։ Խմբագիրները գրեթէ ոչինչ կրնան ընել առանց թղթակիցներու եւ աշխատակիցներու օժանդակութեան։ Եւ պէտք է ըսել թէ ամէն ատեն դիւրին չէ եղած համոզել զաւառացի կարող եւ իրազեկ գրողներ որ տեղեկատուութեան կամ ուսումնասիրութեան ձեւին տակ պատկերացնեն Աւետ. Հայոց կացութիւնը։ Բայց մեր յարգելի թղթակիցին վերոյիշեալ թելադրութիւնը համարձակութիւն ներշնչեց մեզի խմբագրական ճնշում բանեցնել Հայ Աւետ. հասարակութեան մէջ ծանօթ կարգ մը անձնաւորութիւններու վրայ՝ որպէս զի հաճին Աւետ. ժողովուրդներու ներկայ վիճակին մասին իրենց գաղափարները արտայայտել Աւետարերի էջերուն մէջ։

Իբր երեք ամիս առաջ խմբագրութիւնս մասնաւոր նամակներ ուղղեց Բիւթանական, Կեդրոնական, եւ Խարբերդի ու Կիլիկիոյ Միութիւններու չրջանակներուն, ինչպէս նաեւ Տարսոնի եւ Վասպուրականի չրջանակին մէջ գտնուող տասնեւհինգ անձերու, եւ հրաւիրեց զանոնք մինչեւ ներկայ Ապրիլ ամսուան սկիզբը մէյմէկ յօդուած դրել միեւնոյն նիւթին վրայ, որ է «Մեր Հայ Աւետ. եկեղեցիներուն վիճակը։»

Այս տասնեւհինգ անձերը, որոնք իրրեւ Աւետարանի պաշտօնեայ կամ միսիոնար եւ կամ իրրեւ ուսուցիչ կրթական բարձր հաստատութեանց մէջ՝ հեղինակաւոր դիրքեր կը գրաւեն մեր Աւետ։ համայնքին մէջ, քիչ բացառութեամբ անմիջապէս իրենց յօժարութիւնը յայտնեցին մասնակցելու առաջարկուած մասնաւոր յօդուածներու հաւաքածոն պատրաստելու աշխատութեան։ Վերոյիշեալ հինգ չրջանակներէն իւրաքանչիւրին մէջ գտնուած եկեղեցիներուն մասին գրելու պաշտօն յանձնուեցաւ երեքական անձերու, որոնց երկուքը Հայ են, եւ մին Ամերիկացի։ Մինչ այս տողերը կը գրենք, արդէն մեր ձեռքն ունինք եօթը Հայ եւ երեք Ամերիկացի յօդուածագիրներու դրութիւնները։ Դեռ մէկ երկու ուրիշ յօդուածներ ալ կը յուսանք ընդունիլ։

Մեր ընդունած այս յօդուածներու հաւաքածոյին հրատարակութեան պիտի սկսինք յառաջիկայ չաթթու։ Եւ որովհետեւ սոյն յօդուածներէն ոմանք բաւական երկար ուսումնասիրութիւններ են, զանոնք ամբողջութեամբ հրատարակելու համար հարկ պիտի ըլլայ Աւետարերի երեք յաջորդական թիւերու կարեւոր մէկ մասը նուիրել անոնց։ Մեր ծրագիրն է այս մասնաւոր նիւթին վրայ գրուած յօդուածներուն յատկացնել Աւետարերի յաւելիկայ թիւին, եւ անոր յաջորդող երկու թիւերուն, այն էջերը ուր ընդհանրապէս մեր յօդուածագիրներուն պրութիւնները կ'երեւին։ Եթէ հետզհետէ ուրիշ յօդուածներ ալ հասնին, թերեւս չորրորդ թիւի մը մէկ մասն ալ նուիրենք անոնց հրատարակութեան։

Այս բացառիկ կարգադրութեան պատճառաւ պիտի հարկադրուինք քիչ մը յետաձգել կարող աշխատակիցներու չահեկան ոչ սակաւ յօդուածներու հրատարակութիւնը։ Այսու հանդերձ, հարկ չենք համարիր ընթերցողներու նեղոտմտութեան պիտիել մեր սոյն կարգադրութեան համար, վասն զի կը կարծենք թէ Աւետարերի էջերուն միջոցաւ կատարուած զգալափարի այս փոխանակութիւնը չահեկան եւ օգտակար պիտի ըլլայ ոչ միայն Հայ Աւետ. ընթերցողներուն համար, այլ նաեւ, աւելի կամ նուազ չափով, անխտիր ամէն ընթերցողի համար։

Մեհեաններուն բնակարանները ո՛րքան սխալ պիտի ըլլային այն անձին համար որ չգիտեր թէ բնաւ պիտի չմեռնի ինք, թէ ինչ որ հիմա կայ՝ պիտի չարունակէ իր գործը, եւ թէ ինչ որ հիմա կը խորհի՝ յաւիտեան պիտի խորհի։ Տր. Սամուէլ Ճոնսըն (1709–1784)։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՂՕԹՔ

Զքեզ՝ Ստեղծիչ մեր, Տէր Աստուած մեր, ողորմութեան, ըզթաւոր և յաղթող լինել ընդդէմ ապականական պարտեզացդ. և զմեզանդ հրեղէն նեղս նորա ջնջեցանելով՝ անկաւած լեցո՛ւ յերաց երանելեացդ՝ ի քոյոցդ և ի քայլակոչութենէ դէպն ի հաստատ ատեանդ: Եւ զքաղաքացեալս վայելչական պատնէշեամբ՝ ապահովեա՛ մշտնջեամբ կացցո՛ւ և ի քրիստոնէական անձանց մերոց, և պարո՛ւ և ի փառս սրբոյ Երրորդութեանդ այժմ և միշտ և յաւիտեան. ամէն:

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ ԽՆԴՐԵԼԷՆ ԱԻԵԼԻ ԱՂԷԿ

Մեր մեծ փոյթն ըլլալու չէ Աստուծոյ օրհնութիւնն հայցել մեր ըրածին վրայ: Մեր ըրածը կրնայ ծուռ ըլլալ, եւ ոչինչ կրնայ մեզի աւելի աղետաւոր ըլլալ քան մեր ծուռ արարքներուն օրհնութիւնը: Խնդրենք մանաւանդ որ Աստուած մեզի ցուցնէ թէ ի՛նչ ընելու ենք եւ մեզի կամք տայ զայն ընելու: Այն ժամանակ չենք կրնար իր օրհնութենէն զուրկ մնալ: Մենք առ հասարակ տրամադիր ենք օրն սկսիլ մեր ընկերքներուն վրայ բազմաթիւ ծրագիրներով եւ այդ ծրագիրներուն վրայ Աստուծոյ օրհնութիւնը հայցելու եռանդով: Սակայն անոր ծրագիրները կրնան մեր ծրագիրներէն բոլորովին տարբեր ըլլալ այդ օրուան համար: Անոր օրհնութիւնը կրնայ պատճառ ըլլալ որ կորսնցնենք մեծ մասն օրուան ճոխութեան զոր մեզի պիտի տար: Շատ աւելի կարեւոր է որ մենք աշխատինք Աստուծոյ ծրագիրներուն համեմատ ընթանալ քան թէ իրմէ խնդրենք մեր ծրագիրներուն համաձայն չարժիլ: Եթէ ամէն առաւօտ աղօթքով մենք մեղի ուղղենք սա հարցումը եւ պատասխանենք. «Իրօք կ'ուզեմ որ ես օգնեմ Աստուծոյ գործին այսօր, թէ ինք օգնէ իմ գործիս,» առաւօտեան չատ աղօթքներ կը փոխուին եւ դատարկ չատ օրեր ճոխ օրերու կը վերածուին:

ՄԵԾ ԱՂԷՏԸ

Երկիւղալի միայն մէկ աղէտ կայ: Դրամի կորուստ, մարմնի մեծ, անձի կամ բարեկամի մահ չէ այն: Այս կարծեցեալ աղէտներէն ոեւէ մին կրնայ ամենաճոխ բարիք մը ըլլալ: Ակնարկուածը Աստուծոյ կամքին ի դերեւ ելլելուն աղէտն է: Այսօր կեանքի մը մէջ չկրնար բան մը պատահիլ աւելի եղերական քան Աստուծոյ կամքին անզօրութիւնը հանդիպ նոյն կեանքին: Այսու ամենայնիւ աղէտներուն այս մեծագոյնը աղէտներուն ամէնէն ընդհանուրն է, այնքան ընդհանուր որ Քրիստոսի աշակերտներն իսկ բանի տեղ չեն դներ զայն: Ամէն անգամ որ քիչ մը կը չեզինք մեր յայտնի պարտականութենէն, կամ զանց կ'ընենք պարտականութիւն մը, կամ որոշ սխալ մը կամ անիրաւութիւն մը կը գործենք, այդ րոպէին կը փութացնենք աղէտ մը որմէ մեծը չկայ, ի դերեւ կը հանենք Աստուծոյ նպատակը մեզի հանդիպ: Ճշմարիտ է թէ Քրիստոսի փրկագործութիւնը առօրեայ այս դժբախտութիւններուն թոյլ չտար մեզ յաւիտենական մահուան մատնել, որ անոնց տրամաբանական արդիւնքն է: Սակայն նոյնքան ճշմարիտ է թէ Քրիստոսի փրկագործութիւնն անգամ մեզի չվերադարձներ Աստուծոյ կամքը կատարելու կորսնցուցած պատեհութիւնները: Նոր պատեհութիւններ պիտի ունենանք, բայց ոչ այն նոյն պատեհութիւնները զորս ոտնակոխ ըրինք: Ամէն առաւօտ մ'րքան եռանդով աղօթելու ենք որ Աստուած այն օրը պահէ մեզ իր կամքը կատարելու այս անգարմանալի աղէտէն:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Մարդ մը իր ընկերներուն դէմ կը գանգատէր սակաւ: «Այս աեղի մարդոց պէս ողորմելի մարդիկ տեսած չեմ: Սաորին, չհամալ, անձնասէր եւ ուրիշներու կարօտութիւններուն անտարբեր են: Եւ ինչ որ ամէնէն դէշ բանն է, անդադար իրարու դէմ կը խօսին:»

«Իրո՞ք,» հարցուց հրեշտակ մը որ պատահմամբ անոր ընկերակիցը գտնուեցաւ: «Այո,» պատասխանեց մարդը. «նայէ սա մարդուն որ դէպ ի մեզ կու գայ: Կը ճանչնամ դէմքը, թէեւ անունը չեմ յիշեր: Դիտէ անոր չանաձուկի փոքր

ու անգութ այդքերը եւ բերնին չուրջ ագահութեան դիծերը։ Ուսերուն կորութիւնն իսկ գծծուածիւն եւ քծինք կը մատնէ, գողի պէս կը սողսկի վոխանակ համարձակ քալելու։»

«Շատ ճարպիկ էք որ այդ ամէնը կրցաք տեսնել,» յարեց հրեշտակը. «սակայն բան մը կայ զոր չնշմարեցիք։» «Ի՞նչ բան,» հարցուց մարդուկը։ «Հայելին, որու կը մօտենանք ահա,» պատասխանեց հրեշտակը։ Ֆ

Արդարեւ զարմանալի է որ Ափրիկեան միտքը, իր կոչտ նիւթապաշտութեան հակառակ, Յիսուսով յայտնուած սիրոյ գաղափարէն սկսելով կ'ըմբռնէ ի վերջոյ Աստուծոյ հոգեւոր ութիւնը եւ ճշմարիտ երկրպագութեան հոգեւոր հանգամանքը։ Օրինակ մը կը բաւէ իրրեւ լուսաբանութիւն այս իրողութեան։

Արեւմտեան Ափրիկէի կիները, իրենց պաբէնը պատրաստելու պահուն, գետնին տակ կը թաղեն զայն քանի մը օր գետակի մը եղերքը։ Օր մը միսիոնար մը, մկրտուելու համար ներկայացող կին մը քննելու պահուն, խորհելով որ մի գուցէ կինը իրրեւ հմայք նկատէ մկրտութեան ջուրը, հարցուց թէ ի՛նչ է անոր նշանակութիւնը, եւ սա պատասխանն ստացաւ.

«Երբ պարէնս գետնին տակ կը թաղեմ, տեղը նշան մը կը դնեմ։ Ի՞նչ օգուտ պիտի ունենայ նշանը, եթէ պարէն չգտնուի հոն։ Մկրտութիւնը նշան է միայն, Աստուած որուն մէջ կը բնակի։» Ֆ

Միայց. Նահանգներու նաւատորմը, լքելով վաղեմի թնագոյն վառօդը զոր տարիներէ հետէ կը զործածէր, սկսաւ անծուխ վառօդ զործածել։ Սակայն այս վոխոխութեան պատճառով հին վառօդի մնացուածքով մը մնաց նաւային իշխանութիւններուն քով, որոնք կ'ուզէին կերպով մը չհատցնել զայն։ Վերջապէս, մտածելով թէ թերեւս կարելի է զայն իրրեւ պարարտացուցիչ ծառայեցնել, բանակցեցան երկրագործական նախարարութեան հետ։ Սակայն նախարարութիւնը, ընդունելով հանդերձ թէ վառօդը կրնայ շատ լաւ պարարտացուցիչ մը ըլլալ, թելադրեց որ ուրիշ մը կատարէ փորձը։ Նաւային իշխանութիւններն այն ժամանակ փիչ մը վառօդ առին, թրջեցին եւ բանջարեղէնի պարտէզին մէջ գործածեցին ու աքանչելի բերք ստացան։ Հիմա վստահ են թէ վառօդը լաւ պարարտացուցիչ է, եւ այդ նպատակին յատկացուելու է նաւատորմին հին վառօդը։ Միթէ օրհնութիւն մը պիտի չըլլա՞ր, եթէ աշխարհի վառօդամթերքն ալ նմանապէս գործածուէր։ Նոյն այն նիւթը, որ օդը կը հանէ նաւ մը կամ քաղաք մը, ուղիղ կիրառուելով լաւագոյն արդիւնք պիտի տայ մարդկային կեանքի պահպանման համար։ Ֆ

ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՂՔԱՏՈՒԹԻՒՆ

(Կիրակնօրեայ Դպրոցի Դաս, Մայիս 17)

Ղուկ. Ժ.Զ. 14, 15, 19—31

Զըսուիր թէ այս առակին հարուստը իր դրամը չհաճած էր աղքատները հարստահարելով կամ ուրիշ ոեւէ ծուռ միջոցով։ Չմեղադրուիր ան՝ հարուստ ըլլալուն համար։ Ոչ ալ գիտենք թէ ինչո՛ւ աղքատ էր Ղազարոս։ Անշուշտ ասոր աղքատութիւնը առաքինութիւն մը չէր ինքնին։ Հարուստը հարուստ ըլլալուն համար դժոխք չգնաց, ոչ ալ Ղազարոս աղքատ ըլլալուն համար երկինք գնաց։ Այս է ամէն տեղ Սբ. Գրոց գիրքը հանդէպ աղքատութեան ու հարստութեան հարցին։ Երկու վիճակներէն ոչ մին ուղիղ կամ ծուռ է ըստ ինքեան։ Մարդուն նկարագիրն է որ կը նկատուի։ Բարի չատ հարուստներ եւ չար չատ աղքատներ կան։ Միայն թէ Սբ. Գիրքը չթերանար ցույց տալ թէ հարուստները մասնաւոր ու խիստ փորձութիւններ ունին, որոնցմէ զերծ է աղքատը։ Հետեւապէս հարուստը աւելի պատուի արժանի կ'ըլլայ երբ բարի է։

Աղքատութեան եւ հարստութեան հարցը այս միջոցիս ամենակարեւոր հարցերէն մին է այս երկրին մէջ։ Դժբախտաբար քաղաքակիրթ ուրիշ երկիրներու մէջ պանուածներուն համանման վիճակագրութիւններ մեզի տրամադրելի չեն Թուրքիոյ մէջ։ Հետեւաբար չենք գիտեր թէ ժողովրդին ո՛րքան մասը աղքատ են, այսինքն նուազ մնունդով կամ աւելի սակաւ դիւրութիւններով կ'ապրին քան զոր անհրաժեշտ է առողջութեան ու արդիւնաւորութեան համար։ Ոչ ալ ոեւէ ճշտութեամբ գիտենք այս երկրի աղքատութեան պատճառները։ Աղքատութեան ո՛րքանը ծնունդ է այնպիսի պատճառներու զոր

կարելի էր վերջնել. կառավարութեան ձեռամբ։ Ո՞րքանը պտուղ է արդի ընկերային դրութեան։ Ո՞րքանը անցեալի ժառանգութիւն է։ Ո՞րքանը արդիւնք է բուն իսկ աղքատներուն նկարագրին ու սովորութիւններուն։

Հարստութիւնն ալ քննուելու է։ Իրաւացի թէ ոչ՝ ընդհանուր դգացում մը կայ, կը կարծենք, թէ հարուստները անգութ ու կեղեքող են եւ թէ իրենց հարստութիւնը աղքատներու արեամբ ներկուած է։ Այսպիսի յախուռն ամբաստանութիւններ առ հասարակ չափազանցուած են։ Այսու ամենայնիւ լաւ պիտի ըլլայ այս ամբողջ հարցը քննել ուշի ուշով։ Ներկայ դասը ուսման եւ հետաքննութեան լաւ պատեհութիւն մը կ'ընծայէ սոյն ուղղութիւններով։ Ինչ են ձեր քաղաքին կամ դիւղին աղքատութեան գլխաւոր պատճառները։ Ինչ կերպով կրնային հարուստները իրենց հարստութիւնը չահելու կամ գործածելու մեթոտները բարւոքել։

Առակին մէջ յիշուած հարուստ մարդուն մեղքը սա էր որ անձնասէր ու ճոխ կեանք մը կը վարէր եւ իր չուրջ պատող թշուառութեան ուշադրութիւն չէր ըներ։ Ան իր վրայ բերաւ «Որովհետեւ չըրիք» դատաւճիռը։

Եթէ հարուստները ոչ միայն իրենց պատասխանատուութիւնն ըմբռնէին հանդէպ աղքատներու, այլ եւ քայլ մը եւս ետ երթալով չանային վերջնել բուն իսկ աղքատութեան պատճառները, աւելի չատ գործ պիտի տեսնէին եւ աւելի մեծ ուրախութիւն պիտի ունենային իրենց հարստութեան մէջ քան եթէ լոկ քանի մը Ղազարոսներու օգնէին։ Այսօր չատ հարուստներ Քրիստոնէական կրթութեան ազդեցութեան տակ կ'ընեն ինչ որ առակին հարուստն ընելու էր, մէկ կողմէ պատսպարաններ կանդնելով ու կահաւորելով հիւանդներու եւ աղքատներու համար, միւս կողմէ աչխատելով այնպէս փոխել ու բարեփոխել ընկերային ընդհանուր պայմանները որ հիւանդութիւն ու աղքատութիւն չատ տեղ սկսած են ըլլալ մանաւանդ արդիւնք սոսկ անհատական անփութութեան կամ անճարակութեան։

Հարկ չկայ չափազանց ծանրանալու առաջին մանրամասնութիւններուն վրայ։ Սակայն անիրաւ կամ անտեղի ձեռնարկ մը պիտի չըլլայ, եթէ չկտանք «Որդեակ, միտգ բեր» բառերը։ Հարո՛ւստ ըլլանք թէ աղքատ, ամէն մէկս պիտի մտերմենք յիշատակներու պաշար մը զոր մնգի հետ պիտի տանինք դէպ ի յաւիտենական նութիւն։ Ինչո՞ւ այդ ամէնը հաճելի եւ օգտակար յիշատակներ չըլլան, յիշատակներ քաղցր խօսքերու եւ սիրալիր գործերու։

ԱԼՔՈԼԸ ԻԲՐԵԻ ՍՆՈՒՆԴ

Ջ.

Ա.ԼՔՈԼԸ ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ ՄԻՋ

Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

(Տեսուչ Վանայ Վարժապետանոցին)

Բնախօսական տարրաբանութիւնը չատ տարօրինակ յայտնութիւն մըն է ըրած վերջերս, զոր ալքոլականներ դարձեալ չեն վարանած իրենց դատին ի նպաստ գործածել։

Գտնուած է թէ նոյն իսկ մարդկային մարմինը ալիով կ'արտադրէ իր բնականոն վիճակին մէջ, թէեւ չափազանց փոքր քանակութեամբ։ Մկաններն են որ իրենց գործունէութիւններու ընթացքին կ'արտադրեն նաեւ փոքր քանակութեամբ ալքոլ։ Որչափ ալ անհաւատալի երեւի, փորձով հաստատուած իրողութիւն մըն է թէ մկանական գործունէութիւնէ անմիջապէս վերջ ալքոլ կը գոյանայ մարդկային մարմնոյն մէջ և արագօրէն կ'անհետանայ։ Յայտնապէս մկաններուն իրրեւ ուժի աղբիւր ծառայող չաքարեղէններու մասնակի օգսիտացումէն կը գոյանայ այս ալքոլը, ճիշդ ինչպէս գուրսը Բնութեան մէջ չաքարեղէններու օգսիտացումէն կը ստանանք աչխարհի ամբողջ ալքոլը։ Շաքարը խմորող մանաւանդ տեսակ մանկային մանրէի մը դործունէութիւններուն միջոցաւ է որ խաղողէն ու պտուղներէն և գարիէն կրնանք ստանալ ալքոլային տեսակ տեսակ ըմպելիներ։ Այս իսկ պատճառաւ ալքոլը յաճախ կը կոչուի խմորի այն անկային մանրէին թոյնը, ճիշդ ինչպէս ունինք կեղծմաչկի ու թոքախտի պասիլներուն արտադրած ինքնայատուկ թոյները։ Մկանական հիւսուածներուն բնական վառելանիւթն է տեսակ մը չաքար, որ երբ կ'օգսիտանայ մկանական ոյժ յառաջ բերելու համար՝ իր արտադրութեանց մէկն ալ ալքոլն է։

Մեր նիւթին համար բարձրօրէն չահեկան է գիտնալ թէ ի՛նչ կ՛ըլլայ մարդկային մարմնոյն մէջ գոյացած այս ալքոլը։ Ամենավաքար չկրնար անփոփոխ մնալ ու կուտակուիլ հոն, որովհետեւ ալքոլի կուտակմամբ չուտով պիտի սպաննուէին մկաններն ու պիտի մեռնէր մարդը։ Ետացած ալքոլը մահացու թոյն մըն է ամէն կենսաւորի համար և իր այս յատկութեան չնորհիւն է որ ուժեղ հականեխական մը և կենդանական ու բուսական պահածոներու համար առաջնակարգ հեղուկ մը կը հանդիսանայ։ Բայց ալքոլ բնաւ չպրծածողներու ո՛չ արտաշնչութեան և ո՛չ ալ ուրիշ արտաքսուած նիւթերու մէջ ալքոլի հետքն անգամ չէ գտնուած։ Ուրեմն, ստիպուած ենք հետեւցնել թէ բուն իսկ մկաններուն մէջ իսկոյն կ՛օգսիտանայ ու կը չնչուի ալքոլը, քանի որ արեան մէջ ալ չէ գտնուած։ Ալքոլը իրրեւ ալքոլ խիստ կարճատեւ կեանք մը կ՛ունենայ մարմնոյն մէջ, անմիջապէս ուրիշ նիւթի կը փոխուի ինքնայատուկ խմորի (ferment) մը ազդեցութեամբ։ Ասկէ աւելի ոչինչ դիտէ արդի բնախօսութիւնը անոր մասին։

Բնախօսական այս զգուշաւոր յայտարարութիւնը, սակայն, չէ կրցած արգիլել ալքոլականներու չափազանցուած հաւատարմութիւնը։ Այսպիսիք կը համարձակին գիտութեան անունով յայտարարել թէ քանի որ իւ՛օգսիտանայ մարմնոյ մէջ գոյացած ալքոլը, ուրեմն չուրի և բնածխային թթուի կը փոխուի ան, ուրեմն մարմնական անտեսութեան մէջ իրրեւ չերմածին նուիրագործ կը ծառայէ ան, ուրեմն ալքոլի գործածութեամբ ուրիշ բան ըրած չենք. ըլլար եթէ ոչ լիառատ չերմածին նուիրագործ հայթայթել մարմնոյն, ուրեմն օգտակար է չափաւորապէս գործածել ալքոլային ըմպելիներ որոնք թէ՛ ոյժ ու չերմութիւն կու տան մարմնոյն և թէ՛ կը զուարթացնեն սիրտը ու կը փարատեն հոգերը։

Ընկերութեան մէջ մեծամեծ չարիքներ կըրած են գործել ոչ թէ բացարձակ սուտ թիւններն, այլ կէս ճշմարտութիւններ պարունակող սուտ թիւնները։ Եւ այսպիսի սուտ թիւններու կարգէն են վերի յայտարարութիւնները։ Բնախօսութիւնը տակաւին չէ յաջողած զատորոշել մկաններու գործունէութեամբ արտադրուած ալքոլին օգսիտացման արդիւնքները, հետեւաբար իրականութեան բոլորովին հակառակ կրնայ ըլլալ պնդել թէ չուր և բնածխային թթու են անոնք կամ թէ կատարեալ օգսիտացման կ՛ենթարկուի ալքոլը մարմնոյն մէջ։ Եթէ դուրսը սովորական բարեխառնութեան տակ ալքոլի կրած փոփոխութիւններէն լոյս առնել ուզենք, կը միտինք յաւէտ նպրակայնել թէ ալքոլը մասնակի օգսիտացման կ՛ենթարկուի մարմնոյ մէջ ու կը վերածուի ոչ թէ չուրի և բնածխային թթուի, այլ քայքայման ուրիշ նիւթերու։ Հաստատապէս չենք կրնար ըսել, բայց ճշմարտութեան թերեւս աւելի մօտիկ ենթադրութիւն մը պիտի ըլլար ըսել թէ հաւանօրէն մկանական գործունէութեան արտադրութիւններէն գոյացած յոդնութեան թոյներուն մէկ բաղկացուցիչն ալ ալքոլի մասնակի օգսիտացման արդիւնքներն են։ Որչափ ալ պիտութեան անձանօթ ըլլան յոդնածութեան զգացումը առթող այս նիւթեր, տակաւին քիմիական իրականութիւններ են անոնք։

Ինչ որ ալ ըլլայ վախճանը մարմնոյ մէջ գոյացած ալքոլին, չկրնար իրր փաստ ծառայել ան ալքոլի գործածութեան օգտակարութեանը։ Ո՞վ ըսաւ թէ օգտակար է ներս ընդունել որեւէ նիւթ որ մարմնոյ մէջ ալ կ՛արտադրուի։ Այս պիսի տրամաբանութեամբ մը պէտք էր, ուրեմն, բնածխային թթու ալ ներշնչել ու միզային նիւթեր ըմպել, քանի որ մարմնոյ մէջ չարունակ կ՛արտադրուին ասոնք։

Ենթադրենք վայրկեան մը թէ կատարեալ օգսիտացման ենթարկուելով՝ ալքոլը համեմատական ոյժի աղբիւր մը կը հանդիսանայ մարմնոյ դրութեան մէջ (թէեւ այնքան փոքրաքանակ է այս ալքոլը որ աննշան քանակութեամբ միայն ոյժ կրնայ արտադրել)։ Ասկէ չհետեւի իր թէ մկեանոյն պաշտօնը կրնայ կատարել դուրսէն ներս առնուած ալքոլն ալ, քանի որ այս վերջինը արեան մէջէն անցնելով միայն պիտի կրնայ սպառիլ ու այրուիլ մարմնոյ զանազան մասերուն մէջ, մինչդեռ վճռական փորձերով հաստատուած է թէ արեան սպիտակ ու կարմիր գնդակիկներուն վրայ որոշակի թունաւոր ու քայքայիչ ազդեցութիւն մը կը գործէ ալքոլը։ Հետեւաբար, յայտնապէս անբանաւոր պիտի ըլլար թունաւոր ազդեցութենանց ենթակել մարդկային արիւնը՝ ենթադրական ու համեմատաբար աննշան օգտակարութիւն մը ստանալու համար ալքոլէն։

Ինքնապաշտպանութեան զարմանահրաշ մի-

ջոյներ ունի մարդկային մարմինը։ Առանցմէ մէկն ալ վնասակար ու թունաւոր նիւթերն օգսիտացնելով՝ զանոնք անվնաս կամ նուազ վնասակար արտադրութեանց վերածելու կարողութիւնն է։ Մորֆինի նման զօրաւոր թոյներ երբ մարմնական դրութեան մէջ ներմուծուին՝ մարմինը կը սկսի անմիջապէս օգսիտացնել զանոնք։ Ինքնապաշտպան այս գործունէութեամբ չերմութիւն և այժ ալ կ'արտադրուի բնականաբար, բայց ոչ ոք մտքէն կ'անցնէ մորֆինի գործածութիւնը չատագովել իբրեւ մնունդ։ Նոյնը կրնայ ըսուիլ մարմնոյ մէջ գոյացած ալքոլին ալ օգսիտացմանը համար։ Որովհետեւ թունաւոր նիւթ մըն է ան, մարմինը իսկոյն կը ձեռնարկէ օգսիտացնել զայն ու վերածել նուազ վնասակար կամ անվնաս նիւթերու։ Եւ չէ գոնուած թոյն մը զոր արտաքսելու կամ չեզոքացնելու համար աւելի մեծ չանք թափէ մարմինը որչափ կը թափէ ալքոլին համար։ Մարմինը ընդունակ է չատ աւելի մեծ քանակութեամբ ալքոլ օգսիտացնել քան թէ մորֆին։ Պաշտպանողական այս գործողութեան ընթացքին համեմատական չափով չերմութիւն կ'արտադրուի այնքան ալքոլի մարմնոյ մէջ այրումէն ու արդիւնքներն ալ անվնաս նիւթեր են։ Ընդհակառակը, աւելի հաւանական է հետեւցնել թէ անկատար օգսիտացման կ'ենթարկուի այս փոքրաքանակ ալքոլը մարդկային մարմնոյն մէջ և թէ հետեւաբար ոչ միայն աննշան բան մըն է արտադրուած չերմութիւնը, այլ եւ թէ այրումի արդիւնքները կրնան վնասակար ազդեցութիւն իսկ գործել մարմնոյ վրայ։ Ամէն պարագայի տակ՝ այս մասին դիտականօրէն ոչինչ կրնանք ըսել ի նպաստ կամ հակառակ։

Կը հասկցուի անտարակոյս թէ զուտ ալքոլի մասին է մեր խօսքը։ Ալքոլային ըմպելիներ՝ իրենց պարունակած զուտ ալքոլի քանակին համեմատական չափով մը կրնան օգսիտանալ։ Այսպէս, գարեջուրը 1-8 առ հարիւր ալքոլ միայն կը պարունակէ իր մէջ, գինին՝ 6—12 առ հարիւր, իսկ օղին 30—50 առ հարիւր՝ որով չատ աւելի զօրաւոր կամ ազդեցիկ ալքոլային ըմպելի մը կը հանդիսանայ։

Հեղինակաւոր բնախօսներու միաձայն հաստատումներուն վրայ հիմնուած՝ կրնանք այժմ վճռականօրէն յայտարարել թէ փոքրիկ քանակութեամբ մը ալքոլ իրապէս կ'օգսիտանայ մարդկային մարմնոյն մէջ ու համապատասխան

այժ կրնայ արտադրել, բայց թէ գործնականապէս նշանակութիւնէ զուրկ է այժի այս քանակը և թէ ալքոլ չափաւորապէս գործածողներն իսկ սովորաբար չատ աւելի ալքոլ կը ներմուծեն իրենց մարմնոյն մէջ քան զոր կրնայ օգսիտանալ ամբողջովին։

Ինչպէս գրուեցաւ սկիզբը մատնանշուեցաւ, ոչ ոք ալքոլ կը գործածէ իբրեւ այժի աղբիւր։ Ամէն մարդ իբրեւ գրգռիչ (stimulant) նիւթ կը գործածէ զայն ոչ թէ իբրեւ սնունդ։ Եւ ալքոլը մարմնոյ վրայ իբրեւ ալքոլ ազդելով է որ բաղձացուած գրգռիչ հանգամանքը կ'ունենայ։ Բայց որպէս զի ալքոլականներ՝ պետական յայտնութեանց չափազանցութիւններով՝ անունդի դիմակին տակ չկարենային գործադրել ալքոլի չափաւոր գործածութիւնը, հարկ էր թերեւս որ բնախօսական տարբերանութիւնը որոշ համոզում մը գոյացնէր այս մասին։ Հիմա որ տեղեկացանք խնամոտ փորձերու վրայ հիմնուած բնախօսական հաւաստումներուն, այլեւս կրնանք գնահատել իբրեւ անունդ ալքոլի օգտակարութիւնը մասին գրուած չատագովականներու իսկական արժէքը։

Ալքոլի մասին մղուած բուռն վիճաբանութեանց կեդրոնական առարկան, ուրեմն, անոր գործած բնախօսական ազդեցութիւնն է։ Հանրային ուշադրութիւնը բուն նիւթէն վրիպեցնելու ճարպիկ փորձեր են պարզապէս ալքոլի ուներած ներթագրական ու գործնականապէս անչնչական արժէքը մէջ բերել։ Իրական ոչ մէկ չահեկանութիւն ունի մեզ համար գիտնալ թէ արդեօք մարմնոյ մէջ ալքոլի օգսիտացումէն ի՛նչ արդիւնք ձեռք կը բերենք, այլ թէ արդեօք մարմնոյ վրայ բնախօսական և նոյն իսկ ցեղային ի՛նչ ազդեցութիւններ կը գործեն ալքոլի սովորական այն բաժակները որոնց աննչան մէկ մասը միայն կ'օգսիտանայ, իսկ մնացած մեծագոյն մասը իբրեւ ալքոլ կը սիրուի ամէն կողմ, իբրեւ ալքոլ կը կաուչի ու կը յամենայ մանաւորաբար ջղային դրութեան մէջ և իբրեւ ալքոլ անխտիր գործ կ'ելնէ արտաչնչութեամբ։ Այս է անա հակալքոլականներու և ալքոլականներու միջեւ մղուած վիճաբանութեանց բուն նիւթը։

Ոչ ոք կ'ուրանայ ալքոլամոլութեան պատճառած բնախօսական ու ցեղային, ընտանեկան ու ընկերական և բարոյական մեծամեծ չարիքներն։ Բայց չատեր կը հաւատան թէ ալքոլի չափաւոր գործածութիւնը զերծ է բոլորովին այսպիսի չարիքներէ։ Գործնական ամենաբարձր չահեկանութիւն ունի, հետեւաբար, ստուգել թէ ի՛նչ որոշ ու վճռական յայտնութիւններ յաջողած է ընել բնախօսութիւնը ալքոլի չափաւոր գործածութեան մասին։

Ուրիշ առթիւ մը թերեւս պատեհութիւն ունենամ բնախօսութեան այս հարցին տուած վերջնագոյն պատասխանը ամփոփել Աւետաբերի ընթերցողներուն համար։

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ

Թ

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԻՀԱՑՍ ԾԱԳՄԱՆ ՊԱՐԱԳԱՑՔ ՈՒ ՍՆԶԻՆՔ

Ց. Գ. ՄՐՄԸՐԵԱՆ

Կ'ըսուի թէ այս խստութեանց անտես թելադիրներն էին կարգ մը եկեղեցական ու աչխարհական ներհուն անձինք, որ Հռոմէական Եկեղեցւոյ կողմնակից ճանչցուած էին։ Եւ արդէն՝ 1836ին Յուլիսի մէջ ալ՝ Հռոմէական Հայոց Պատրիարքը կանխած հրապարակով բանտարկած էր միսիոնարաց բոլոր գիրքերը, ըլլայ Հայերէն ըլլայ ուրիշ լեզուով. եւ ատով առաջքն առնել ուզուած էր իսկ՝ Բողոքականութեանց եւ ոգեւորութեանց՝ որ չատ ընտանիքներու մէջ կ'երեւէին։ Նոյն իսկ Հայ կանայք, որ մեծ մասամբ անուսումնի էին ցայնվայր, սկսած էին ընթերցասիրել՝ որպէս զի կարող ըլլան Ս. Գիրքը կարդալ։ Հռոմէական Պատրիարքին վերոյիշեալ նախօրինակին վրայ՝ Յակոբոս Սրբազանի հրամանաւ, արգելքի տակ առնուեցան բոլոր միսիոնարական գիրքերն 1839ի վերջերը, եւ անոնք կարգադրողները խիստ քննութիւն մը անցուցին։ Կայսերական հրովարտակով ալ՝ Թուրքիոյ բոլոր Կրիստոնէից Պատրիարքները պարտական հռչակուեցան, «քաջ հովուել իրենց ոչխարները, եւ պահպանել անոնք օտար ազդեցութեան եւ անհաւատութեան դէմ» Սահմանուած վերջապէս յաջորդող այս Յակոբոս նոր Պատրիարքն ալ՝ կոնդակ մը հանեց, որով աւելի խստութեամբ կը սպառնար բանտարկել միսիոնարաց հետ տեսնուողները, անոնց

հետ գործողներն ու անոնց գրուածները կարդացողները։

Առաջին այս պաշտօնական բախման եւ դատապարտութեանց թափէն՝ հակառակ կողմն ալ աւելի կ'եռանդնաւորէր, ու տետրակներով եւ քննաբանական գրուածներով կը յուզէր միտքերն ու խիղճերը։ Այսպիսի տետրակներու ընթերցմամբ էր՝ որ Նիկոմիդիոյ եկեղեցիէն՝ արդէն Ստեփանոս Պատրիարքի ժամանակ հակաեալ ու բարեկարգեալ երկու եռանդուն քահանայք՝ Տէր Վրդանէս Եղնակեան եւ Տէր Յարութիւն՝ համարձակ սկսան եկեղեցւոյ մէջ իսկ ջատագով կալ բարեկարգութեան, եւ Բողոքական սպիով խօսիլ, գրել, քարոզել եւ գործել։ Միջոց մը Տէր Վրդանէս կու գայ Պոլիս, եւ Ենիդիւղի եկեղեցին իր ընկերող Տէր Յարութիւնի հետ սոյն ոգիով կը վարէ քահանայական իր պաշտօնը՝ թեւարկութեամբ դիւղին մեծերուն, մանաւանդ Ճէղայիրլեան Մկրտիչ Ամիրային։ Այս Տէր Վրդանէս ու Տէր Յարութիւն, Բիւթանիայի եւ Կ. Պոլիսի մէջ՝ են առաջին քահանաներն՝ որ համարձակ ընդունեցին նոր ոճը, եւ քահանայութեան պաշտօնական տարազը ձգելով՝ եղան Բողոքականութեան առաջնորդող քարոզիչներ, գրով եւ բանիւ։ Իրենց անձին ու անունին չուրջը ժամանակին յուղուած են մեծ աղմուկներ, որ մինչեւ ցարդ կ'արձագանգոն Թուրքահայոց ներքին պատմութեան, մանաւանդ Հայ Բողոքականութեան պատմութեան մէջ(1)։ Ասոնց հակառակորդ ախոյենացաւ Մատթէոս Եալճկուզոս Զուհաճեան (ապա Պատրիարք ապա Կաթուղիկոս), որ 1835ին ակնամիրայական Միջադիւղի քարոզչութենէն Պրուսայի առաջնորդութեան կոչուելով՝ Նիկոմիդացւոց եւ Պրուսացւոց Բողոքականութեանը խաւիանարար լիսերն հանդիսացաւ. մինչ յայն օր հայա էր բարեկարգական դաղափարներու եւ միսիոնարայց հետ բարեկամացած մը։ Իր այս չրջումը՝ թերեւս տեղի ունեցած ըլլայ այն դասմը ամիրայից եւ ժողովրդեան չոչերուն եւ հասարակութեան սովորաւարժ մասին, որոնց գլխաւոր թիկնակիցն էր Պրուսացի Թագթագեան Պօղոս Սրըաղանը (ապա Պատրիարք Կ. Պոլիսի) լեզուագէտ ու վարչագէտ աչակերտը Գարագոչ Պօղոս վանահօրն Արմաչի։ Ինք պլխաւորապէս չատ աչխատեցաւ՝ Պատր. Փոխանորդութեանը՝ փաստիւք եւ սաստիւք համոզել՝ խափանել Բողոքականաց յառաջընթացները, եւ չանաց յառաջամիներուն ամէնէն ազդեցիկն եղող ճէղայիրլեան Մկրտիչ ամիրան համոզել՝ որ զՅովհ. Տէր Սահակեանն արտաքսէ, բայց խրոխտ ճէղայիրլեան՝ չդադրեցաւ ամէն դիրքի մէջ հովանաւորել թէ՛ այդ նախաբողոքական Տէր Սահակեան պատուելին թէ՛ Տէր Վրդանէսը։

Ինք ճէղայիրլեանն էր՝ դարձեալ որ Խասգիւղի եկեղեցւոյն ներքին բարեկարգութեանն աչխատեցաւ, ու երգեցողութիւնները կարգաւորելու համար՝ իր վարժարանը բերաւ Տիրացու Աբիսողոմ Իւթիւճեանը, որ քիչ առենէն ամէնէն լեզուանի ախոյեանն հանդիսացաւ Կ. Պոլսոյ Բողոքականութեան։ Այսպէս՝ մինչեւ 1840՝ նորութեան մը եւ օտարազանգ հրապոյրի փայլերով մը՝ Կ. Պոլսոյ Հայութիւնը մասամբ կը ճաչակէր հին Քրիստոնէութեան այս նոր խմորէն, որ ամէն նորութեանց նման դէռ անհաճոյ ինն կը ներկայանար եւ ճմլուելուն համեմատութեամբ՝ կը լայնանար կը բարակնար եւ կը ծաւալէր։

1840—41ին Սկիւտարի մեծ ճեմարանին վարիչն եւ ուսուցիչապետն էր՝ Յովհ. Տէր Կարապետեան Զամուրճեանց Պրուսացի Տէրոյենց, որ նախ Սպարապետի Դրան թարգման եւ խիստ բեմ վիչայի քարտուղար՝ ապա ինքնակամ բարեպաշտութեամբ (կը հաւատանք) եւ ազգանուիրութեամբ հեռանալով այդ պաշտօններէն՝ ընդգրկած էր փիլիսոփայօրէն մասնագրութեան եւ ազգային աստուածաբանական խորհրդականութեան ճիւղը։ Աչակերտակիցն ու հայրենակիցը՝ Թաքթաքեան Պօղոս Պատրիարքի՝ սուր եւ հանճարեղ ուղեղի մը լծորդած էր կանուխէն հայ աստուածապաշտութիւն մը խորին եւ զուսպ աչխատասիրութիւն։ 1828ին ընտիր գրքառի թարգմանած էր Ռուսոյի Քոնտրայ-Սոսիալն՝(2)

(1) 1881ին տեսնենք մեր պատանութեանն այս Տէր Վրդանէսն Խասգիւղ՝ Զոխուրեանի դպրոցին անունով ժողովարանի բարուկիր վայրայարկ սրահը՝ տախտակամածին վրայ մինտերով մը բազմած՝ թուղթերու եւ տետրերու գիրքերու ծարի մը քով կայտառ ալեւոր մը սակաւախօս, որ միութեան սիրոյ վրայ գրուած տետրակ մը տուաւ մեզի՝ իր իսկ խմբագրածը՝ Լուսաւորչական եւ Բողոքական Հայոց միութեան հրաւիրակ։ կարծեմ 90 տարի ապրեցաւ։

(2) Ձեւագիրը կը գտնուի իր հանճարեղ որդւոյն Ատամ էֆ. Տէրոյենցի քով։

որուն արտակեցութեանց վրայ իր քրիստոնեայ դիմաքանութիւնները կը նշանակին արդէն չատ երիտասարդ տարիքի մը մէջ՝ այժ մը փիլիսոփայական՝ հին ու անիմաստասէր ըսուած այդ օրերուն մէջ։ 1834ին ալ նոյնպէս գրաբառի թարգմանուած էր՝ մեղմահարուած ծանօթութիւններով՝ Բամբոլտի Իտալացւոյն մարգարէ Մահմէտի վարքը 500 էջ (գեղ ձեռագիր կը մնայ), որ կը ցուցընէ ժամանակին մանիկ մը Հայերուն քով փիլիսոփայապէս ալ կրօններու վրայ խորհելու եւ կարդալու յօժարութիւն մը, վասն զի այս ձեռագիր թարգմանութիւնները կ'ըլլային ժամանակին ուսումնականաց եւ բանասիրաց համար, որք Թուրքերէնէ ու Հայերէնէ (գրաբառ-աշխարհաբառ) զատ օտար լեզուէ չէին հասկնար։

Թաղթագեան Պօղոս Սրբազանի եւ Մատթէոս Զուհաճեան Եպիսկոպոսի՝ ինչպէս զինքը բռնող Պալեան Տատեան ու Սէրվէրեան ամիրաներուն, նաեւ եկեղեցականութենէն հին ոճը պաշտպաններուն եւ պաշտպանողներուն, ինչպէս եւ իր իսկ պահպանական նախասիրութեանց թելադրութեամբը՝ բազմահմուտ այս անձնաւորութիւնը վերջապէս սահիպուեցաւ իր ուսումնական ու մտաւորական բարձրութենէն՝ նոթածաղ Բողոքականութեան դիմահարելու յաման զործին զիջանիլ։

Կ. պոլիսի մէջ մանուանդ՝ չատցած էր զարգացեալներու եւ ընթերցասէրներու մէջ նոր հայ բարեկարգութեան եւ ապա Բողոքականութեան եռանդն ու խմորումը, նախապիշեալ եւ ուրիշ անծանօթ պատճառներու եւ կրից մղմամբն ալ օր օրի զօրանալով հակազդելով՝ ի վէճ եւ ի կռիս անգամ։ Ամէն թաղի մէջ կը գտնուէր գէթ անհատ մը՝ որ հինին քննափետելիին դէմ բողոքարկու ձայնատուրը կ'ըլլար Սբ. Գրոց բան մը ի ձեռին, եւ կ'ունենար իր սրատուխ կամ նուազ արձագանգը։ Եկեղեցականներէն ու քահանայ տաներէցներէն չատերը կը չուարէին կը մնային՝ երբ այս արձագանգուած տուներէն կ'ըլլային իրենց կրօնական նոր հարցումներ, որոց պատասխանելու պատրաստուած չէին։ Շատ տուներ կը գտնուէին միսիոնարաց տպագրած տետրերէն եւ Ս. Գիրքերէն, որ հին Հայոց բարեպաշտութեան բերմամբ առարկայ կը դառնային լուրջ մարդոց եւ տղայոց ուսումնասիրութեան՝ պզոյներու եւ տուներու դուռ չորչորտուած մասին մէջ։ Վասն զի այն տեղն տակաւին չատ ցանցառ էին բաց ու զոց ամէն կարգի վէպերն Եւրոպական եւ օրագրական ըսի ըսաւ յօդուածները դրդռիչ։ Իննական հարցասիրական ու աստուածաբանական այս բախմանց ներկայացուցչական ձեւ մը տալով աղգին պահպանական մասին կողմէն հարցասիրական վիճակաւ ժողովներ սանմանուեցան մեծամեծներու ապարանքէն մինչեւ թաղային քահվէներու մէջ, ուր Պոլսոյ չուկացիք բաց ճարտարխօսութիւնը զործնական՝ կը պատահէր չաճախ տեղական ու ամերիկեան հնարիմաց եւ բաց ու զոց տեսակներն՝ կրթեալներու մէջ չանցնելով առ առաւելն տաք վիճաբանութեան մը անպատեհութիւններէն անդին, անկիրթներու եւ չարերու մէջ անցնելով սոսկալի հայհոյութիւններէն(3) մինչեւ ձեռ ու փէսի քարկոծումի եւն. անքրիստոնէութիւնները։ Բայց մեծամեծներու տուներն եղած կէս-պաշտօնական վիճաբանութիւնք՝ կրօն. ժողովներու խորհրդակցութեանց լրջութեան մօտ հակողութեամբ տեղի կ'ունենային երկուսակ։ Ահա այս վիճաբանութեանց համար էր՝ որ Կ. պոլսոյ պահպանական ու եկեղեցական մասին կողմէն՝ գլխաւոր խօսող եւ լուծող կարդուեցաւ վերոյիշեալ բազմահմուտ Տէրոյենցը, որ՝ բաց ի անդղիականէն՝ քանի մը եւրոպական հին ու նոր լեզուներու եւ արեւելեան լեզուաց ալ գիտուն էր։ Գրելէ ասաջ այս ժողովներուն մէկ քանիին վրայ՝ հարկ կը համարինք Հայ Բողոքականութեան կցորդ քաղաքական քանի մը դէպքեր բարքեր ու դարձուածներ ալ յիշել անցողարար՝ սկսելով անոնց աղբիւր եւ կենդրոն Բերայի յայնժամու ալ միջնաղգային խառն ի խուռն վիճակէն։

(Շարունակելի)

Գահիրէի մէջ մեծ ընկերութիւն մը կազմուած է «Եգիպտոսի Դեղավաճառներու Ընկերութիւն» անունով, որ 100,000 Անգղ. ոսկի դրամագլուխ ունի եւ մասնաճիւղեր պիտի ունենայ Եգիպտոսի կարեւոր քաղաքներուն մէջ։

---

(3) Կ'ըսուի Տէր Վրդանէսի համար՝ թէ Տիրամօր զգաստութեան դէմ ամենավատ հայհոյութիւն արտասանած է Գատրիարքարանի մէջ, եւ Գամպուր Աստիկ անուն ժողովրդական մը՝ միսիոնարաց տուած իր բեկեալ թիկունքը՝ Ս. Հաղորդութեան խորհուրդին դէմ հայհոյած է զետնիւ չափ։

ՆՇՄԱՐՆԵՐ ՄԵՐ ԴԻՏԱՐԱՆԷՆ

Տիրայր վարդապետի թարգմանութիւնները.— «Մանփրէս» եւ «Բեն-Հուր».— Տիկին Զապէլ Եսայեանի մեկ գանգատին առիթով.— Պզտիկ ոտնձգութիւն մը ուրիշներու սահմանին մէջ:

Մեր վերջին նշմարներէն մէկուն մէջ փափաք կը յայտնէինք որ Անգլօ-Սաքսոն ուժեղ եւ առողջ գրականութենէն թարգմանութիւններ աւելի յաճախ երեւէին մեր գրականութեան մէջ, եւ այս՝ այն հաստատ համոզումով որ այս գրականութենէն զօրեղ պատուաստում մը մեր գրականութեան վրայ մեկէն աւելի տեսակէտով խիստ պզտաբեր եւ արդիւնարար պիտի ըլլար: Եւ ուստի երբ մեր դիտակին սահմանին մէջ կու գան մեր բաղձացած թարգմանութիւնները, մանաւանդ հաճոյքով է որ կ'արձանագրենք այս երեւոյթը: Տիրայր վարդապետի Լորտ Պայրընէ թարգմանած Մանփրէսը վերջերս Ա. Պ. Շմաւոնեան քանի մը ամիս առաջ այս էջերուն մէջ խմբագրական հատուածի մը նիւթն ըրաւ արդէն, եւ եթէ ես ալ կ'ուզեմ այս անգամ անոր թարգմանած Մանփրէսին եւ Բեն-Հուրին վրայ ակնարկ մը նետել, պատճառն այն է որ կը փափաքիմ անդամ մըն ալ չեչտել նմանօրինակ թարգմանութեանց օգտակարութիւնը մեր նորահաս սերունդին համար, եւ անգամ մըն ալ ներկայացնել այս երկու թարգմանութիւնները մեր ընթերցողներուն:

Տիրայր Ծ. Վ. Տէր Յովհաննէսեանց մեր Ռուսահայ այն սակաւաթիւ եկեղեցականներէն է որոնք Անգլիերէնը ուսած են եւ լաւ ուսած են, եւ թերեւս ինքը այդ խումբին առաջինն է որ Անգլօ-Սաքսոն գրականութենէն թարգմանութիւններ ըրած եւ հրատարակած է: Տիրայր վարդապետ Բիւնեւի թեմին փոխառաջնորդն է, եւ որքան գիտեմ, մանաւանդ ուսումնասիրած է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ոսսաններուն մէջ: Եւ սա իրողութիւնը թէ կը նախընտրէ Անգլիական գրականութենէն թարգմանութիւններ ընել, ապացոյց մը կը նկատեմ թէ ինքն ալ բաղձացող է որ Ֆրանսական գրականութենէն աւելի, գէթ անոր հետ, Անգլիական գրականութեան լաւ եւ օգտաշատ նմոյշները ներկայացուին Հայերու:

* Մանփրէս, ինչպէս արդէն ըսի, Լորտ Պայրընի գործերէն է, եւ անոր լաւագոյն թատերգութիւններէն մին: Տիրայր վարդապետ այս գործը թարգմանած է անյանդ ոտանաւորով, բայց ընտիր եւ ճիշդ Հայերէնով մը, որ որքան կը ցուցնէ յարգելի թարգմանիչին լաւ Հայերէն նագիտութիւնը, նոյնքան եւ աւելի լաւ կերպով կ'ապացուցանէ անոր լաւ Անգլիագէտ մը ըլլալը: Թարգմանութիւնը բաւական խնամով բազդատեցի բնագրին հետ, եւ նշանակելիք թերութիւն մը չգտայ, իրաւ է թէ ընթերցողը երբեմն մութ տողերու կը հանդիպի, զորս հասկնալու համար կը սափրտնի երկու անգամ կարդալ, բայց այդ պարագան թերեւս վերագրելի է գործին Ռուսահայերէնով թարգմանուած ըլլալուն:

Պիտի ուզէինք առանձնակի յիշատակել թարգմանութիւնը Բեն-Հուրի որ կարելի է ըսել թէ Անգլօ-Սաքսոն գրականութեան գոհարանացած վէպերէն մէկն է: Այնքան տիեզերական անուն մը ունի այս վէպը որ գժուար է հանդիպիլ քիչ ու չատ գրագէտ տեսած Անգլիացիի մը կամ Ամերիկացիի մը, եւ Անգլօ-Սաքսոն գրականութեան ծանօթ օտարազգիի մը որ Բեն-Հուրը կարդացած չըլլայ: Ու հարկ է ըսել թէ այս թարգմանութիւնն ալ խիստ յաջող կերպով ի գլուխ հանուած է: Հետաքրքրական էր գիտնալ սակայն թէ Զօրավար Ուոլէյսի այս գլուխ գործոցին Հայերէն թարգմանութիւնը ո՞րքան ընթերցողներ ունեցած է մեր Ռուսահայ հրապարակներուն մէջ: Կը վախնամ թէ Թրքահայերս այդ տեսակ վէպերու համար տակաւին ճաշակ չունինք. եթէ Ռուսահայերուն ճաշակն ալ մերինէն չատ չի տարբերիր՝ այն ատեն Տիրայր վարդապետի կը մնայ դեղեցիկ եւ օգտակար գործ մը տեսած ըլլալու բարոյական վարձատրութեամբ գոհանալ առայժմ, եւ սպասել որ յաջորդ սերունդն այդ գործին նիւթական վարձատրութիւնն ալ չզլանայ: Սմէն պարագայի մէջ պիտի փափաքէինք հետեւէն հետու մեր չնորհաւորութիւնները դրկել գրագէտ ու գրասէր վարդապետին եւ մաղթել որ գրական իր ներկայ, եւ թերեւս ապագայ, դեղեցիկ գործունէութեամբ օգտակար հանդիսանայ հետուն եւ մօտը եղող իր հայրենակիցներուն:

* * Զապէլ Եսայեան, մեր լաւագոյն գրա-

գիտուհիներէն մին, Ազատամարտի մէջ Գրական կեանքը վեր վհջ խորագրով յօդուածով, դանդատ կը յայտնէ ի մէջ այլոց թէ գրական քննադատութիւնը կը պակսի մեր մէջ, եւ մեր թերթերը ամէն դէպքի վրայ գրելով հանդերձ մեր ցեղին գրական գործունէութիւնը անտես կը թողուն։ Այս գանգատը կարծեմ քիչ մը մեր բոլոր գրագէտներուն եւ գրողներուն իրաւացի մէկ գանգատը եղած է։ Հարկ չկայ ներկայացնել հոս այս գանգատութեան պատճառները, կ'անցնինք այս կէտին վրայէն ըսելով միայն թէ այս այսպէս ըլլալու չէ։ Զապէլ Եսայեան յետոյ կը յիշատակէ կարգ մը նոր հրատարակութիւններ որոնց վրայէն մեր մամուլը գրեթէ լռութեամբ անցած է, զոր օրինակ կը յիշէ Տիգրան Չէօկիւրեանի Վանը, յետոյ Նաւասարդը, Մեհեանը, եւն.։ Թող ներէ մեզ սակայն Տիկին Զապէլ Եսայեան, որ մենք ալ պզտիկ գանգատ մը ուզենք երեսն ըսելով թէ կ'երեւի որ ինքն ալ Աւետարեր անտես կ'ընէ, թէեւ հաւանաբար ամէն Հայերէն թերթի աչքէ կ'անցընէ, որովհետեւ քանի մը չաբաթ առաջ Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան Վանիին վրայ կոկիկ քննադատական մը գրած էր, եւ յետոյ իր յիշած քանի մը գործերէն ոմանք նկատի առնուած են այս սիւնակներուն մէջ։ Իրաւ է թէ Աւետարեր զուտ գրական թերթ մը չէ, եւ թերեւս ատոր համար Տիկին Եսայեանի ուշադրութիւնը գրաւած չէ, բայց իր այդ գեղեցիկ յօդուածը կարդալով, ոնըն գրեթէ բոլոր կէտերուն համամիտ ենք, մտածելինք թէ եթէ ինքն ալ Աւետարերը անտես չընէր, չատ հաւանական է թէ երբեմն ատոր մէջ պիտի գտնէր, ուրիշ չատ մը բաներու հետ, այն տեսակ գրուածքներ ալ զոր ուրիշ թերթերու մէջ կը վիճառէ, եւ որոնց չգոյութիւնէն արդարանալս կը գանգատի։

** Դէսը այս անգամ ինքզինքին կը նուիրէ ուրիշներու սահմանին մէջ ալ ոտնձգութիւններ ընել, այն յուսով որ այս կարգի անվնաս ոտնձգութիւններ կրնան նորելի ըլլալ, եւ դիտակը կը զարձնէ իր պատուական բարեկամին եւ ընկերոջ Տօքթ. Տ. Սահիանեանի յօդուածին վրայ որ երեւցաւ անցեալ չաբթուան Աւետարերի մէջ։ Յարգելի գրագէտ-բժիշկը իր «կէս-բժշկական» այդ յօդուածով կարծես թէ կէս... պակսոնագիծ ծնախտի գործածութիւնը եթէ չէր յանձնարարեր գէթ թոյլատրելի կը նկատէր։ Այս մասին իր գործածած մեղմ ոճը եւ թոյլատուողին կրկնակ տեսակէտով աչքի զարնող հանգամանք մը ունէին. նախ որովհետեւ Աւետարերի մէջ կը հրատարակուէր, ուր թերեւս առաջին անգամ էր որ ծխախոտի գործածութեան տակնարկուած թոյլատուողի մը կը ցուցուէր, եւ յետոյ՝ որովհետեւ կարծես մարդոց իրաւունքն է սպասել որ բժիշկները յաւէտ խիստ ըլլան այն ամէն բաներու մասին որոնք ֆիզիքական էութեան վնասելու հանգամանք ունին, հոգ չէ թէ իրենք յաճախ հաւատարիմ գործադրողները չըլլան իրենց հաւատարմօրէն քարոզածներուն։ Յարգելի Տօքթորը ակնարկուած յօդուածին մէջ ծխախոտին նկատմամբ պատմական կոկիկ տեսութիւն մը ընելէ եւ անոր քանի մը օգտակար ազդեցութիւնները յիշելէ վերջ կ'ըսէ թէ «ծխախոտը երբեք յանձնարարելի չէ փոքր տղաներու,» բայց չափահասներու մասին՝ ինք լաւագոյն կը սեպէ «ամէն մարդ ազատ թողուլ իր ընտրութեան մէջ։» Եւ սակայն մենք պիտի փափաքէինք որ «ազատ չթողուր,» պիտի փափաքէինք որ գոնէ անոր վնասակար հանգամանքներուն ալ ակնարկէր վերջ միայն «ազատ թողուր» իր ընթերցողները։ Մեր պատուական բարեկամը մեզմէ չատ աւելի ազդեկ գիտէ անշուշտ թէ ի՛նչպէս ան առ հասարակ մոլութիւն մը եղած է զայն գործածողներուն մեծամասնութեան համար, եւ թէ ի՛նչպէս երբ հիւանդութեան եւ ուրիշ պատճառներու համար մարդիկ ուզած են ձգել զայն՝ անկարելի եղած է, եւ թէ ծխախոտը ի՛նչպէս կարգ մը ախտերու համար թոյնի չափ վնասակար ազդեցութիւն ունի։ Այս պատճառներով պիտի փափաքէինք որ մեր բարեկամը աւելի այս կողմին վրայ ծանրանար, փոխանակ ծխախոտին նկատմամբ գրեթէ իր այն ոճովը որմէ ընթերցողներէն չատեր գուցէ սխալ ապատորութիւն մը պիտի առնէին, եւ մտածէին թէ յօդուածագիր բժիշկը ծխախոտի գործածութիւնը այնքան վնասակար չի նկատեր որքան ճանչցուած է առ հասարակ։ Ինծի կը թուի թէ վնասակար կողմին համար քիչ մը ծայրայեղ ըլլալը աւելի ապահով կողմը սխալիլ պիտի ըլլար։ Բայց մեր սիրելի բարեկամին ներողութիւն խնդրելով մեր այս յանդգնութեան համար կը փակենք դիտակինս՝ առաջին պատեհութեամբ զայն նորէն գործածելու դիտաւորութեամբ։

16 Ապրիլ 1914 «ԱՒԵՏԱԲԵՐ»ի ԴԷՏԸ

ՏՈՔԹ. ՐԷՅՆՈԼՏՍ ՖՐԷԶՆՈՅԻ ՄԷՋ

Վանի միսիոնար Տոքթ. Րէյնոլտս, որ 40ամեայ անչահախնդիր պաշտօնավարութեամբ միսիոնարութեան ռահվիրաներէն մին եղած է, Ֆրէզնոյի Հայ գաղութին ներկայացաւ մեր սրտին մօտիկ ծրագրով մը, որ է գոլէճ մը հիմնել Վանի մէջ։ Տոքթ. Րէյնոլտսի այցելութիւնը պատճառ եղաւ որ բոլոր անհամերաչէս տարրերը ի մի ամփոփեն իրենց ուժերը և գերագոյն ճիգով մը օժանդակեն պատուական միսիոնարին, այս յոյժ օգտակար ծրագրին իրականացմանը համար։

Տեղւոյս Հայ գաղութը Տոքթ. Րէյնոլտսի աջակցելու համար յարանուանութիւններու և կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներէն բաղկացեալ ժողով մը գումարեց Հայ Երից եկեղեցւոյ մէջ, ուր որոշուեցաւ հրաւիրագրեր ղրկել գաղութի անդամներուն՝ ամէն մեծ ժողով մը գումարելու համար։ Այդ ժողովն ալ գումարուեցաւ դարձեալ նոյն եկեղեցւոյ մէջ՝ ներկաներու սաստիկ թուով մը։ Լուրջ խորհրդածութիւններէ վերջ ժողովը ընտրեց երկու յանձնախումբեր, որոնց միոյն պաշտօն յանձնուեցաւ ի նպաստ Վանի գոլէճին հանգանակութիւն մը սկսիլ, և միւսին՝ ի պատիւ Տոքթ. Րէյնոլտսի հացկերոյթ մը սարքել և հացկերոյթէն քանի մը օր վերջ հրապարակային ժողով մը հրաւիրել։

Յանձնախումբերը անմիջապէս կատարեցին իրենց յանձնուած գործերը։ Հացկերոյթը տեղի ունեցաւ օտար ճաշարանի մը ներքնասենեակին մէջ փետր. 12 երեկոյին՝ մասնակցութեամբ մօտաւորապէս 70֊անձերու։ Սեղանին վրայ բաժակաճառեր խօսեցան Վեր. Մ. Յ. Գնանճեան և կանխաւ որոշուած ուրիշ անձեր։ Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի էր Տոքթ. Րէյնոլտսի ուղերձը։ Յարգելի միսիոնարը Վանի Աւետ. չէնքերուն լուսանկարները ցուցուց և համառօտ բացատրութիւններ տուաւ անոնց վրայ։ Ներկայ եղողները լարուած ուշադրութեամբ մարիկ կ'ընէին անոր։ Երբ լսեցինք երկրէն անոր բերած խապրիկները, պահ մը մոռցանք մեր պանդխտութիւնները, և Խաղաղականի ափերէն մտովին վերադարձանք Վանի կապոյտ լիճին եղերքը, և հայրենի քաղցր ու տխրահոյլ երազանքներով օրօրուեցանք...։

Երկրորդ մեծ ժողովը, որ համաղգային հանգամանք ունէր, տեղի ունեցաւ Փետր. 15 կիրակի կէսօրէն վերջ, Ուուտմընս Հոլի մէջ։ Սրահը խնամուած էր ներկաներու հետաքրքիր բազմութիւնով մը։ Ժողովը բացուելէ առաջ՝ Երից եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ Դպրոցին նուագախումբը երկու կտորներ նուագեց։ Ժողովին ատենապետին, փաստաբան Պ. Յակոբ Յովհաննէսեանի, բացման խօսքերէն յետոյ, Պ. Յակոբ Միրզօեան ուղերձ մը խօսեցաւ, Օր. Մ. Չէօրտիւքեան դաշնակի վրայ կտոր մը նուագեց, և Պ. Սրբուկ Մարտիրոսեան «Բարմբ որոտան»ը երգեց։ Ասոնցմէ վերջ բուռն ծափերու մէջ քահ բարձրացաւ օրուան գլխաւոր ատենախօսը, Տոքթ. Րէյնոլտս, որ համոզիչ խօսքերով չեչտեց Հայկական գաւառներու մէջ բարձր դաստիարակութեան պէտքը, և քարտէսի մը միջոցաւ մասնաւորապէս ցուցուց թէ Վան կարեւոր կեդրոն մըն է, ուր գոլէճի մը անյետաձգելի պահանջը կայ։ Այս ատենախօսութենէն վերջ երից եկեղեցւոյ երգեցիկ խումբը Անդր. երգ մը երգեց, և Պ. Յարութ Նշիկեան խօսեցաւ ուղերձ մը որուն մէջ յիշեց թէ Խրիմեան Հայրիկ մեծ վստահութիւն ունէր միսիոնարութեան և անոնց տուած դաստիարակութեան վրայ։ Ապա Տիկ. Աննա Յովհաննէսեան դաշնակի վրայ կտոր մը նուագեց, և Եփրատ Գոլէճին երաժշտութեան նախկին ուսուցիչ՝ Փրոֆ. Յ. Սարկաւագեան հայրենասիրական երգ մը մեներգեց։ Վերջին ատենախօսը՝ Տոքթ. Թիւֆէնպէճեան փոխադարձական օրինակներով Տոքթ. Րէյնոլտսի գրուածքը բրաւ։ Յետոյ հանգանակիչ յանձնախումբը արդէն ներկայացուած նուիրատուներուն ցանկը կարդալով հանգանակութիւնը բացաւ։ Եւ ինք իր կոմսէն հարիւր տոլար նուիրելով յանձնախումբը կոչ ըրաւ որ ամէն նախանձախնդիր Հայ մանակցի այս հանգանակութեան։ Ուրախալի է ըսել թէ ներկաները յիսունով, հարիւրով մանակցեցան, այնպէս որ քանի մը վայրկեանի մէջ չորս հազար տոլարի մօտ պատկառելի գումար մը գոյացաւ։ Ժողովը փակուեցաւ նուագախումբին մէկ նուագովը։

Ֆրէզնոյի Հայութեան վիճակն է Վանի գոլէճին անունով գնուած գեանին վրայ հաստատութեան պէտքերուն ծառայող չէնք մը կառուցանել տալ իր ծախքով, և զայն կոչել Ֆրէզնօ Հոլ։ Եւ ուստի այս հանգանակու-

թիւնը պիտի չարունակուի մինչեւ որ հանգա-նակուած գումարը բաւական ըլլայ մտադրուած չէնքին կառուցման համար։

Ամչուշա այս հանգանակութիւնը պէտք չէ սահմանափակուի Փրէզնոյի։ Մենք բոլոր Հա-յերս պարտինք երախտագիտութեամբ մատակա-ցիլ անոր։

Տաքթ. Բէյնոլասի անձնուիրութիւնը թող եռանդ ներշնչէ մեզի։ Ան իր ծննդավայրը, ազ-գակիցները, հայրենիքը ձգելով՝ նուիրուեցաւ Հայուն ապագայ բարօրութեան համար գործե-լու։ Մենք ալ իրրեւ երախտագէտ ժողովուրդ պէակից ըլլանք այսպիսի անձնաւորութիւննե-րու, և սիրով կատարենք մեր բաժինը։

Փրէզնօ Ա. Մ. ԱՐԱՄԵԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԶԸՊԱԵԱՆ

ՊԱՏ. Յ. Պ. ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ

«Հայաստանցի Տէտէն» պատուանունով ճանչցանք մենք Զըպաեան Աղեքսանդր հայ-րիկը, մեր ազնիւ դրացիին, Ձէրրահի Հայ Աւետ. ժողովրդեան քարոզիչ Պատ. Յա-կոբ Աղեքսանդրեանի հայրը, որ իր հայրենի-քին մէջ չատերուն ծանօթ էր Իսկէնտէր էմի անունով։ Դեռ մի քանի օրեր առաջ էր որ ա-խորժանօք կը խօսէինք այս նահապետին հետ, և պատկառանքով կը դիտէինք անոր ծանրա-բարոյ կերպարանքը։ Սակայն յանկարծ գուժե-ցին մեզի թէ ոչ եւս է Տէտէն։ Այդ 75 ամեայ, բայց կայտառ, ներունչային անակնկալ և յան-կարծական մահը խոր վիշտով համակեց իր բո-լոր զաւակները և բարեկամները, և թէ՛ Ձէր-րահի ու թէ՛ Եէնիճէի ընդհանուր Աւետ. ժողո-վուրդները։ Մեր ամէնուս վիշտը աւելի կը սաստկանայ, երբ կը մտաբերէինք բացակայու-թիւնը անոր հինգ որդւոց, ի մասնաւորի՝ իր սիրելի երէց որդւոյն Պատ. Յակոբ Աղեք-սանդրեանի, որ Պրուսայի Գաւառ. ժողովին որոշմամբ նահանգին արեւմտեան կողմերը գտնուող մեր անպաշտօնեայ ժողովուրդները այցելելու ելած էր։

Հանգուցեալը ծնած էր 1839ին Սեբաստիոյ նահանգին Մանճըլըգ գիւղին մէջ, որ 15 ժամ հեռու է Սեբաստիայէ և կը գտնուի այդ քա-ղաքին հարաւակողմը՝ դէպ ի Կիւրին երթալու ճամբուն վրայ։ Մանճըլըգի մէջ գտնուած Հայ Աւետ. ժողովրդեան հնագոյն անդամներէն մին եղած է ան, և գրեթէ 50 տարիներէ ի վեր հա-ւատքով ապրած է և իր Փրկչին հաւատարմա-բար ծառայած։ Տէտէն ոեւէ ջանք չխնայեց իր զաւակները թէ՛ մտաւորապէս և թէ՛ մանա-ւանդ հոգեւորապէս դաստիարակելու մասին։ Յաջողեցաւ Սեբաստիոյ Բարձր. Վարժարանը ղրկել իր երկու զաւակները, որոնցմէ մին Պատ. Յակոբ 6 տարիներէ ի վեր կը գործէ իբր Աւե-տարանի եռանդուն եւ բազմարդիւն պաշտօնեայ Ձէրրահի մէջ, իսկ միւսը Սամուէլ էֆ. ու-սուցչութեամբ կը զբաղի և այս վերջերս օգ-տակարապէս կը գործէ Պալըքէսիրի մէջ։ Մնա-ցած զաւակներէն երկուքը Պոլիս և մին Մար-զուան կը գտնուին, և աղջիկ զաւակ մը 14 տարեկան հասակին մէջ ի Տէր ննջած է։ Մինչ իր զաւակներէն ոմանք Սեբաստիոյ Բարձր. Վարժարանին մէջ կ'ուսանէին, ինք ալ ըն-տանեօք հոն գաղթեց։ Գործունեայ և չարքաշ հայրը քաղաքին մէջ ապրուստի մասին նեղու-թիւն չքաշեց, բայց Սեբաստիոյ մէջ հաստատ-ուելէն երկու տարի վերջ կորսնցուց իր սիրելի կողակիցը։ Երբ հանգուցեալին զաւակները դէպ ի Պոլսոյ կողմերը գացին իրենց գործերուն պատ-ճառաւ, ինք ժամանակ մը մնաց իր ծննդա-վայրը։ Ալեզարդ ծերունին սակայն փափաքե-ցաւ, դեռ չմեռած, իր բոլոր ցրուած սրտի հա-տորները տեսնել։ Եւ Աստուած արժանեց ղինքը այցելել Մարզուան, Պոլիս, Պալըքէսիր և ի վերջոյ Ձէրրահ, ուր վայելեց ու օրհնեց իր զա-ւակները, հարսները եւ թոռները։ Երջանիկ և գոհ սրտով զԱստուած կը փառաւորէր թէ՛ Ձէր-րահի և թէ՛ Եէնիճէի եկեղեցիներուն մէջ։ Մեր սիրելի Տէտէն չատ կարճ հիւանդութեամբ մը կնքեց իր մահկանացուն, եւ Փետր. 24ին իր 50 տարիներէ ի վեր պաշտած Փրկչին բա-ղումներուն մէջ հանդչեցաւ։

Յօդուածագիրս, որ հանգուցեալին յաղար-կաւորութեան տխուր արարողութիւնը կատա-րեց, անոր հեռուն եւ մօտը գտնուող բոլոր զաւակներուն եւ բարեկամներուն համար կը մաղթէ Սուրբ Հոգւոյն սփոփարար մխիթարու-թիւնները։

Եէնիճէ

ՍԲ· ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ ԴՊՐՈՑԸ

Աստուածոյ չնորհիւ հաստատուելիքնս բայց ուեցաւ անյեալ Հոկտ. 1ին երեք աշակերտներ ով։ Քիչ յետոյ երեք եւս եկան եւ հիմա ունինք վեց աշակերտներ, որոնք եկած են Սղընէ (Արաբկիր), Մարաչէ, Այնթապէ, Քիլիսէ, Հալէպէ եւ Առանայէ։ Աստոց 2ը Բողոքական են, 2ը՝ Լուսաւորչական, մին՝ Կաթոլիկ եւ մին ալ՝ Յոյն Օրթոտոքս։ Ինչպէս մեր հրատարակած յայտագրին մէջ յանուցած ենք դպրոցս ամէն տարի աշակերտ կ'ընդունի Սեպտեմբերին։

Առաջին տարուան դասերն են. 1. Սբ. Գիրք. հարազատութիւնը, վաւերականութիւնը, գերազանցութիւնները, («հակասութիւնները կամ սխալները» ինչպէս կ'ըսեն առարկողներ), ներշնչութիւնը, կազմութիւնը, եւ այլն, 2. Եկեղեցւոյ պատմութիւն, 3. Բրիստոնէութեան Ապայոյցները, 4. Հոգեւոր գործ (անհատական եւ աւետարանչական, բնութիւնը, կարեւորութիւնը, Սբ. Գիրքը գործածելու եղանակները), եւ 5. Անգղիերէն։ Ամէն առաւօտ Սբ. Գրոց այլեւայլ տեղերէն բացատրականներ կը տրուին աղօթաժողովի համար։

Յունուարի մէջ աշակերտներ այցելեցին շրջակայ գիւղերէն հօթը, աւետարանչական նպատակով։ Թէեւ տակաւութիւնով, բայց զգալապէս օրհնաբեր եղան այս այցելութիւնները։ Անոնք ամէն տեղ սիրով ընդունուեցան եւ քաջալերուած եւս եկան։ Տէրը կամի, Զատկի առթիւ ալ դուրս պիտի երթան 3-4 չաբաթի համար։ Կ'աղօթենք եւ կը յուսանք որ նոյնպէս օգտակար ըլլան չատերուն հոգեւորապէս։

Դպրոցի ընթացքին մէջ ալ աշակերտներ պատեհութիւն ունին հոգեւոր գործ ընելու, անհատներու հետ խօսելով, տուներ այցելելով, եւ թռուցիկներ բնելով։ Երբեմն կը հրաւիրուին աղօթաժողովներու առաջնորդել որպէս նոյներուն, հիւանդանոցին եւ Բողոքական եկեղեցիին մէջ։ Հոգեւոր կեանքի մէջ ունեցած իրենց վարձառուելիքներէն պատմելով մեծ քաջալերութիւն կու տան չատերուն։

Մանաւանդ պատեհութիւն կ'ունենանք վկայելու Թադէոսեանի յատուկ աղօթաժողովին մէջ, որ ամէն երկուշաբթի երեկոյ տեղի կ'ունենայ։

Աստուած կը քաջալերէ մեզ զարմանալի կերպերով։ Յիրաւի հաւատքով, բայց նաեւ աշխով ու զղջմով սկսանք։ Սակայն Աստուած մեր ակնկալածէն եւ վեր խորհածին աւելին ըրաւ, եւ կ'ընէ ալ։

Աստուած սկիզբէն տուաւ Թադէոսեանի «հանապազորդ հացը» եւ աւելին ալ։ Հինգ օր կայ դեռ, որ այս նորածինը վեց ամսուան ըլլայ, բայց ահա Աստուած զրկած է 12,420 դահեկան։ [2,404 Մ. Ազիզի Գերմանացին չրջանակէն, Գերմանացի թէ բնիկ բարեկամներէ. 2,710 Մ. Ազիզցի Բողոքական անհատներէ. 1,080 Աւետարանչական ընկերութենէն. 1,944 Մ. Ազիզի եկեղեցւոյն մէջ Թադէոսեանի հոգեւոր ծառայութեան վարձքը. 2,112 Թուրքիոյ մէջ այլեւայլ տեղերէ (1,188 Մարաչ Միս Բօնըրի որբանոցէն կազանդչէք եւ 216 Հայ եղբայրներէ, 162 Այնթապէ, 162 Հալէպէ, 80 Հասան Պէյլիէ, 26 Ազիզիյէէ (Սըվաս), և մնացեալը Խարբերդի գեղերէն — Թուլլուիէ, Կարմրիէ, Աղընձիկէ). 324 Արաբկիր բնակող Գերմանի քրոջմէ, 118 Ամերիկաբնակ Հայ բարեկամէ մը, եւ 1,728 Ամերիկացի Բրիստոնեայ վաստաքանէ մը։] Այս գումարին զրեթէ $^3/_4$ը Հայ բարեկամներէ արրուած է. պարագայ մը՝ որ կը յուսադրէ մեզ թէ Տէրը պիտի յաջողէ դպրոցս ըլլալ Հայ հաստատութիւն մը Հայ Բրիստոնեաներէ հոգացուած, որպէս կը տարամադրէ իր յայտագիրը։ Ուրախ ենք որ Գերմանի բարեկամներ չօժար են օգնել մինչեւ որ հաստատութիւնս հոս հաստի, բայց մենք կ'ուզենք այս կէտը սկիզբէն ներկայացնել Թուրքիոյ եւ Ամերիկայի մէջ գտնուող Հայ Բրիստոնեաներուն։

Դպրոցիս կարեւոր պէտքերն են. 1. Ունենալ երրորդ ուսուցիչ մը, որ կարող եւ չօժար ըլլայ ուսուցանել յայտագրին հոգիին համաձայն, 2. Որ դպրոցս պաշտօնապէս ճանչցուի կառավարութենէն, եւ մեր աշակերտները զերծ մնան զինուորական ծառայութենէ, (այս մասին գործի ձեռնարկուած է), եւ 3. Որ դպրոցս ունենայ իրեն յատուկ չէնքերը, որոց համար 1,000-1,200 ոսկւոյ պիտի կարօտինք։ Բարեկամներէ կը խնդրենք որ մեզի աղօթակից ըլլան այս բաներուս համար։

Այն որ կ'ուզէ Թադէոսեանը մանել յաւակայիկայ Սեպտեմբերին, թող հաճի իմացնել մեզ իր փափաքը մինչեւ Յունիս, կանխաւ մեզի ղըր-

կելով իր կենսագրականը իր իսկ ձեռքով գրուած։

Մենք կ'աղօթենք եւ կը սպասենք որ «Հունձքին Տէրը» Իւրը «մշակները հանէ,» եւ հոս ղրկէ պատրաստութեան համար։

Մ. Ազիզ — Ա. Զ. ԵՂՈՅԵԱՆ

ԿԷՍ-ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ԷՇԸ՝ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՏՈՔԹ ՅՈՎՍ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Այս վերնագիրը դնել յօդուածի մը գլուխը՝ չափակ պիտի վարանէի ես, թէև ամէն յօդուածագիրի պէս ամէն յօդուած գրելուս՝ կ'աչխատիմ աչքի զարնող բան մը դնել վերեւը, որպէս զի ասիկա տեսակ մը խայծ ըլլայ ընթերցողներուն աչքէ անցունել անոր ներքեւ գրուածը։ Այս անգամուան վերնագիրս եւ յօդուածիս գլխաւոր մասերը կ'առնեմ ուղղակի «Պրիթիչ Մէտիքըլ Ճըրնըլ»էն, որ վերին աստիճանի լուրջ, գիտական, բժշկական թերթ մըն է անտարակոյս։

Ինչպէս ուրիշ շատ բաներու, նմանապէս նաեւ դեղաբանութեան եւ բժշկութեան մէջ, հինները նախակարապետները եղած են նորերուս. անոնք շատ բաներ՝ իրենց տեսնի անկատար միջոցներով՝ սահմանած էին զանազան նպատակներու, որոնց ճշդութիւնը այսօր կը հաստատուի, գիտութեան լոյսին տակ։ Շատ հին պերքերու մէջ կը տեսնուի թէ ի՛նչպէս ժամանակին՝ մարդիկ իբրեւ դեղ ու դարման գործածած են կենդանիներու զանազան գործարանները։ Այդ ճիւղը աւասիկ մեր օրերը նոր կենդանութիւն մը առած է, եւ հանքային, կամ բուսական դեղերու ու դարմաններու տեղ՝ հիմա անասուններու զանազան գործարաններու մասերը կամ հիւթերը կը գործածուին կարգ մը հիւանդութիւններու համար։

Թողլով պահ մը միւս կենդանիները, դառնանք էշին, այդ համեստ կենդանիին, որուն անունը՝ չեմ պիտեր ինչու՝ յիշուած առնին իսկ ծիծաղ կը պատճառէ մանկական՝ չըլլանակներու մէջ։ Էշին մազերը երկար առեն մեծ համբաւ վայելած են վոքր ազաներու գիշերային վախերը փարատելու համար, այդ նպատակին համար կը գործածէին անոր մաղերէն լեցուած բարձեր կամ անկողիններ ու անոնց վրայ կը պառկեցնէին գեռատի չլսատաւորները։ Էշէն առնուած նիւթերը առհասարակ արդարեւ կը գործածէին չղային գրգռութիւններու դէմ, եւ կը հաւատային թէ նոյն իսկ լուսնոտութիւնը եւ ատոր նման ծայրայեղ չղային գրգռութիւնները կրնային բուժուիլ նոյն կնդանիէն առնուած մասերով։ Թերեւս կը կարծուէր թէ խոնարհութեան եւ երկչոտութեան համբաւ ունեցող այդ կենդանիին նոյն յատկութիւնները կը փոխանցուէին կատաղի բնաւորութիւններու, բորբոքած ուղեղներու։ Ցիմաբարուժութեան համար կարեւոր տեղ մը կը բռնէր էշին արիւնը. այդ չորքոտանիներէն շատեր իրենց արիւնը թափած են մարգոն թացուցած խելքը եա բերելու համար։

Զինաստանի մէջ կային ալ մանաւոր պատրաստութիւնէ մը անցնելէ վերջ, կը գործածուէր իբրեւ դարման թոքախտի։ Որոշ բան մը չենք գիտեր թէ այս դարմանումը ո՛րքան յաջող արդիւնքներ տուած է։ ամէն պարագայի, թոքախտի բուժումին համար ներկայիս տարիսղուած դեղերէն ալ շատ եա մնացած ըլլալու չէ՛, արդիւնքով։ Ճարպը կը գործածուէր վէրքերու բնական մորթի գոյն տալու համար։ Իսկ միսը և կաթը ընդհանուր համբաւ մը կը վայելէին դարձեալ հիւծախտի ամէն տեսակներու դարմանումին համար։ Էշին զանազան մասերը կամ արտադրութիւնները չեն կրցած պահել իրենց համբաւը։ Սակայն հին տեսնիներէ մինչեւ մեր օրերը՝ կաթը պահած է իր համբաւը՝ հիւծախտի դարմանումին մէջ։ Կովին կաթը չատ ստորադաս կը համարուէր իշու կաթին. ու արդարեւ մեր երկրին մէջ շատ տեղեր տեսեր ենք որ իշու կաթ կը վնտռեն հիւծախտաւորներու համար։ Եւ ատոր գիտական հիմ մը կայ, որուն անչուշտ փորձառութեամբ միայն ծանօթացած էին հինները։ Սինդարարութեան տեսակէտէ՝ կնոջ կաթէն անմիջապէս վերջը կու գայ իշուն կաթը։ Ոմանք սակայն նախապաշարուած ըլլալով այդ հեղահամբոյր կենդանիին դէմ, կը վարանին գործածել անոր կաթը, երբ գիտնան ակը։ Սպա թէ ոչ, մանաւոր պատճառ մը չի կայ էշու կաթ չի գործածելու, եթէ նոյն իսկ բանաւոր պատճառ մըն ալ չըլլայ հակառակին

համար. կաթը կա՛թ է վերջապէս։ Ու իրողութիւն մըն է թէ էշը հազուադէպ է որ ենթակայ ըլլայ հիւծախտի, մինչդեռ ամէն մարդ գիտէ թէ կովին կաթէն յաճախ թոքախտի վարակում առաջ կու գայ մանաւանդ պզտիկներու մէջ։

Շատ հաւանական է որ հիւծախտի դարմանումին համար իշու կաթ յանձնարարող հին գիտնականները յո՛կ փորձառաբար գիտէին թէ էշը չի հիւծիր և մեռնիր կովին պէս. ուստի և հետեւցուցած էին թէ անոր կաթը աւելի յարմար ըլլալու էր հիւծախտաւոր մարդերուն։ Ներկայիս, գիտութիւնը հաստցած է թէ կովը մասնաւորապէս յարմարութիւն մը կը ցուցնէ հիւծախտի մանրէներուն, և ինք անոնցմով վարակուելէ վերջ՝ նոյն հիւանդութեան մանրէները կու տայ իր կաթը խմողներուն։ Հիմա խօսքը մանրադիտինն է. անով քննած են կովին կաթը և հիւծախտի մանրէներուն գոյութիւնը ստուգած։ Զարմանալի է արդարեւ որ հինները կրցեր են ա՛նքան ուշադիր դիտողներ ըլլալ որ այդ պարագան դուշակելու չափ առաջ երթալով՝ էշին կաթը նախապատիւ համարեր են։

Յարգենք հինները. չանարգենք էշերը։

ԱՄԻՍՆԵՐԸ

Առաջին անգամ Բաղդէացիներ, Բրիտտոսէ շատ առաջ, տարին 12 ամիսներու, և չաբաթը 7 օրերու բաժնելով նուիրեցին աստուածներու։

Ամիս բառը Սանսկրիտ լեզուին մաս, ամիս, նշանակութեամբ բառէն առնուած է, որուն արմատն է Սանսկրիտ լեզուով մա՝ որ կը նշանակէ չափել։ Լատիներէնի ամիս նշանակութեամբ մենսիս բառն ալ միեւնոյն արմատէն ծագած է։

Հին աւեն ամէն ազգ տարեմուտը տարբեր ամիսէ մը կը սկսէր։ Հռոմայեցիներ Մարտէն կը սկսէին իրենց տարեգլուխը, ինչպէս այսօր Ասորեստանցիներ և բոլոր Իսլամներ իրենց քաղաքական տարին Մարտէն կը սկսին։ Սակայն քանի որ Մարտ ամիսը պատերազմի աստուածին նուիրուած էր, խորհեցան թէ այդ պատճառով անվերջ պատերազմներ տեղի կ'ունենան, ետեւաբար տարեգլուխը Յունուարին փոխեցին, որպէս զի ա՛լ մարտի չեփորը չի հնչէ։ Անգղիացիներ մինչեւ 1752 թուականը իրենց քաղաքական տարին Մարտ 25էն կը սկսէին։

Աւելի առաջ հին Հռոմայեցիներ և Հրէաներ տարին Օգոստոսէն կը սկսէին։ Հայեր ալ հին ատեն իրենց քաղաքական տարին Օգոստոսէն կը սկսէին, հետեւաբար Հայերու հին տարեմուտէն պիտի սկսիմ քննել ամիսները։

Ա. Նաւասարդ՝ Օգոստոսի կը համապատասխանէր։ Նաւասարդ բառը Սանսկրիտ լեզուին մէջ Նաւասարադա նոր տարի նշանակող բառին հայացումն է։ Նաւա կը նշանակէ նոր, իսկ սարադա՝ տարի. որոնք իրարու հետ միանալով միանալով կազմած են նաւա-սարդ բառը։ Սարդ բառը պահած է իր գոյութիւնը նաեւ Հայերէն երեսա-սարդ բառին մէջ։

Հռոմայեցիներ վերջին տեսնները սկսած էին իրենց կայսրները աստուածացնել, հետեւաբար Հայերու Նաւասարդի համապատասխանող ամիսը Օգոստոս կայսրին նուիրելով կոչեցին Օգոստոս։ Նախապէս սեքսթիլիս (sextilis) կը կոչէին՝ սեքս (sex) վեց բառէն կազմելով, վասն զի սոյն ամիսը Հռոմայեցիներու վեցերորդ ամիսն էր։ Բայց յետոյ Օգոստոս կայսրին նուիրեցին, վասն զի սոյն կայսրը այս ամսուան մէջ մեծ յաղթութիւններ տանելով հիւպատոս եղաւ։

Վենետիկի Սբ. Մարկոսի հոյակապ մայր-եկեղեցիին մէջ կայ կամարաձեւ քարերու գեղեցիկ քանդակ մը՝ որ կը ներկայացնէ տարիին ամիսները։ Կեդրոնը կը գտնուի երիտասարդ Բրիստոսի գեղեցիկ պատկերը, գլուխին վերեւ երկինքը աստղալից, արեւ և լուսին կը ներկայացնեն երկինքի հաստատութիւնը։ Բրիստոսի պատկերը երկու մասերու կը բաժնէ ամիսները՝ որոնք անձնաւորուած են։ Օգոստոս ամիսը ներկայացուած է աթոռի մը վրայ նստած, գլուխը ձեռքին մէջ, իբր թէ կը քնանայ։ Զոդիակոսի նշանը, կոյսը, վրան բարձրացուցած է իր ձեռքը։

Բ. Հոռի, Սեպտեմբեր։ Հոռի Վրացերէնի մէջ կը նշանակէ երկու, զոր հին Խալդեանները ալ գործածած են։ Տարիին երկրորդ ամիսը ընական էր հին Հայերու համար Հոռի կոչել։

Հռոմայեցիներ սոյն ամիսը, քանի որ իրենց տարիին ութներորդ ամիսն էր՝ Մարտէն հաշուելով, հետեւաբար Սեպտեմբեր կոչած են, վասն զի Լատիներէնի մէջ սեպթեմ (septem) կը նշանակէ եօթը։

Վենետիկի Սբ. Մարկոս մայր-եկեղեցին մէջ Սեպտեմբերը անձնաւորուած է մարդով մը՝ որ կողովի մը մէջ խաղող կը տանի տուն։ Զոդիակոսի նշանը, Կշիռը վրան դրուած է։

Դ. Սահմի, Հոկտեմբեր։ Սահմի Վրացերէնի մէջ կը նշանակէ երկնք, զոր Խալդեաններ ալ գործածած են։

Հռոմայեցիներ Հոկտեմբեր կոչած են սոյն ամիսը, քանի որ իրենց ութերորդ ամիսն էր, վասն զի octo (octo) Լատիներէնի մէջ ութ կը նշանակէ։

Վենետիկի Սբ. Մարկոսի մէջ Հոկտեմբերը կը ներկայացնէ անձ մը՝ որ կը կրէ կոնաձեւ գլխարկ մը և կը փորէ գետինը երկար բահով մը։ Զոդիակոսի նշանը, Կարիճը, վրան քանդակուած է։

Դ. Տրէ, Նոյեմբեր։ Տրէ Պարսկական Տիր ամսուան հայացումն է։

Հռոմայեցիներ Նոյեմբեր կոչեցին իրենց իններորդ ամիսը, Լատիներէն ինն նշանակող Նովիմ (novem) բառէն ձուլելով։

Սբ. Մարկոսի մէջ Նոյեմբերը պատկերացուած է իրենց մարդ մը՝ որ ծուղակի մը մէջ փոքրիկ թռչուններ կ'որսայ։ Զոդիակոսի նշանը, Աղեղնաւորը, վրան դրուած է։

Ե. Քաղոց, Դեկ(տ)եմբեր։ Քաղոց բառը սոյն ամսուան Զոդիակոսի նշանին, Այծեղջիւրի, հոմանիշն է։

Հռոմայեցիներ Դեկ(տ)եմբեր կոչած են Լատ. տէչեմ (decem) տասն նշանակող բառէն կազմելով։ Հայերէնի մէջ s գիրը աւելորդ է, և աւելի ուղղագէս պէտք է կոչել Դեկեմբեր, և ոչ թէ՝ Դեկտեմբեր. քանի որ Լատիներէնի տասն նշանակող բառն է տէչեմ, և ոչ թէ՝ տէսթեմ։

Սբ. Մարկոսի մէջ Դեկտեմբեր ամիսը կը պատկերացնէ մարդ մը՝ որ խոզ կը մորթէ (Վենետիկցիներ խոզի միսը չատ կը սիրեն)։ Զոդիակոսի նշանը, Այծեղջիւրը, քանդակուած է վրան։

(Մնացածը յաջորդ թիւով)

Ամիր ԿՈՄԻՏԱՍ ՆԻՋԱԿՈՒՆԻ

Բուխարէստում հրատարակվող «Ecoul Armenici» թերթը հաղորդում է, որ նորից բուսմինական նորընծաիր պարլամենտի անդամներից 7 հոգի՝ բուսմինահայեր են. իսկ բուսմինական սենատի նախագահ է ընտրվել Բասիլ Միխեր, որ բուսմինահայ յայտնի ընտանիքներից մէկի անդամն է։ Մշակ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Շատ ուրախալի չարժում մը նշմարելի է վերջին տասնեակ տարիներս արտասահմանի ունեւոր դասակարգի Հայութեան մէջ։ Մանաւանդ Ռուսաստան և Եգիպտոս բնակող Հայերը կարծես թէ բարեկործութեան ընդունելութենէն քաջալերուած մասնաւոր ջանքով կը յիշեն Մայր Հայրենիքը եւ անոր իմացական ու տնտեսական բարձրացման համար կարեւոր կտակներ կ'ընեն։ Իրաւամբ ալ ինչ աւելի նուիրական նպատակի կարելի է յատկացնել դրամը քան նոր կեանքի եւ վերածնունդի սպասող Արեւելեան Նահանգներու եւ Կիլիկիոյ Հայութեան բազմազան պէտքերուն։ Արտասահմանի հարուստ Հայութիւնը հեռուէն աւելի գործնական հետաքրքրութիւն ցոյց կու տայ Թուրքիաբնակ Հայերու համար քան մեր այն հարուստները, որոնք այս երկրին մէջ կ'ապրին եւ անոր բոլոր պէտքերուն մատչելի ծանօթանալու ամէն դիւրութիւն ունին։ Ասոնք երեւոյթներ են որոնցմով կ'արժէ քիչ մը աւելի զբաղեցնել մեր միտքերը մանաւանդ այժմ, երբ մեր վերջին դարերու պատմութեան ամէնէն նպաստաւոր շրջանի մը մէջ կը գտնուինք եւ մեր Մայր Հայրենիքի մէջ գտնուող հայրենակիցները ամէնէն աւելի պէտք ունին դրամի։

Ազգերու պատմական կեանքին մէջ այսպիսի հանգրուաններ չատ քիչ կը պատահին, եթէ անոնք այսպիսի վայրկեաններուն իրենց հայրենասիրական զգացումներուն բուռն արտայայտութիւն մը չատն, արժանի չեն համարուիր քաղաքակիրթ և ապրելու արժանի ազգերուն մէջ գտնուելու։

Տեւական և երկարամեայ սիսթեմաթիք հալածանքներուն միջոցով հայրենիքին մէջ ապրող Հայութիւնը տնտեսապէս, ֆիզիքապէս և մտաւոր ալ բարոյապէս կատարելապէս հիւծուած է։ Ան իր սեփական միջոցներով բացարձակապէս անկարող է վերականգնելու։ Մեր ունեւոր դասակարգին վրայ հայրենասիրական նուիրական պարտք կը ծանրանայ այս մեծ միջոցներով անոր օգնելու։ Հայ գիւղացիութեան միակ հարստութիւնը՝ հողը՝ մեծ մասամբ գրաւի տակ է վաչխառուներու և փոխատուներուն ձեռքը, այսինքն մեր գիւղացիութեան նիւթական գո-

յութիւնը այժմ վաչխառուներու քմահաճոյքէն կախում ունի։ Հայ երկրագործը այս վիճակէն ազատելու միակ միջոցը կազուածական պանկայի մը հիմնադրութիւնն է։ Այս ուղղութեամբ սկսուած աշխատութիւններն ու ջանքերը դժբախտաբար դեռ յաջողութեամբ չպսակուեցան։ Մօտիկ ապագային մէջ, յաւելիկայ 10—20 տարիներուն մէջ, Հայաստանի լեռներու մէջէն չոգեկառքերը պիտի սուրան Թրանսկական եւ Տերմանական գրամագլուխով չինուած երկաթուղիներու վրայէ եւ հողին եւ իր արտադրութեան արդիւնքներուն արժէքը պիտի տասնապատկուին։ Ուրեմն հիմակուընէ բարենորոգութեան գործին հետ միասին անհրաժեշտ է Հայ գիւղացիութեան հողային հարստութիւնը աւելցնել եւ երկրագործութեան նորագոյն մեթոտները սորվեցնել Հայ գեղջուկին։ Այս նպատակով անհրաժեշտ է բանալ երկրագործական դպրոցներ, կառուցանել տիպար ագարակներ, կաթնատնտեսական, մեղուաբուծական եւ չերամապահական նորագոյն մեթոտներ ուսուցանել գիւղացիներուն՝ անոնց պզտիկ դրամագլուխներ ապահովելով։ Արհեստաներն ու արուեստները որոնք նախնական պայմաններու մէջ կը գտնուին՝ պէտք է բարձրացնել արհեստագիտական վարժարաններ հիմնելով։ Զմիւռնոյ ուրախալի երեւոյթ մըն էր որ Եգիպտացի Հայ հարուստ մը Կիլիկիոյ մէջ երկրագործական վարժարան մը բանալու համար 10,000 ոսկի նուիրած է։ Սակայն նուիրատուն իր անունն անգամ չէ ուզած դեռ յայտնել։ Ահա հայրենասիրական գործ մը, որ ամէն գովեստէ վեր է։ Հայաստանի հողը հարուստ է ամէն տեսակ հանքերով. այժմէն Հայերը նահանգական եւ գաւառական կեդրոններու մէջ աշխատելու են ամէն կերպով այդ հանքերը ձեռք անցնել։ Հայ վաճառականութիւնը պէտք ունի հուժկու մղումի մը, մեր Պոլսոյ մեծ վաճառականներուն նոր մեծ ասպարէզներ կը բացուին Հայկական նահանգներուն մէջ։ Անոնք պէտք չէ գոհանան իրենց նահապետական գործառնութիւններով, հիմակուընէ պէտք է ուշադրութեամբ ուսումնասիրեն Հայ գաւառներուն պահանջները առեւտրական տեսակէտով եւ իրենց գործառնութիւնները ընդարձակեն այս ուղղութեամբ։ Եթէ մերինները դանդաղին, օտարները չաս չուտով պիտի ազդեն մեր հրապարակները իրենց ապրանքներով։ Հայ մեծ վաճառականները պէտք է վարկեր բանան Հայ պզտիկ վաճառականներուն եւ ամէն կերպով դանոնք քաջալերեն։ Արեւելեան նահանգներու բարենորոգութեամբ ամբողջ Հայութեան համար նոր կեանք մը կը սկսի եւ Հայ դրամագլուխը ազգային վերազարթնումի առաջին ազդանշանը պէտք է տայ Հայկական գաւառներուն մէջ։ Սուբրին եւ պոմպային տեղը պէտք է բռնեն այսուհետեւ գրիչն ու բրիչը։ Մենք Հայերս վարժուած ենք սովորաբար մեր դրայի ազգերը քննադատելու, արհամարհելու, բայց անոնց գէշ յատկութիւնները տեսնելով հանդերձ պէտք չէ մոռնանք մեր յոյն ունակութիւնները եւ մանաւանդ անոնց բարի օրինակներուն ալ հետեւելու առաքինութիւնը պէտք է ունենանք։ Յոյներուն չաճախ չենք հաւնիր եւ մեր մէջ կան նոյն իսկ թերթեր որոնք կարծես անոր համար լոյս կը տեսնեն որ Յոյներուն դէմ տեւական բրոբականտա ընեն, բայց Յունաց հայրենասիրութիւնն ու ազգասիրութիւնը չունինք։ Անոնց հարուստներուն ըրած զոհողութիւններէն եւ ոչ մէկը ըրին մերինները։ Թուրքերը երբեմն կը քննադատենք, բայց անոնց երկու պատերազմներէն ետքը ցոյց տուած ազգային ընդհանուր վերազարթնումը մեզի կրնայ օրինակելի դաս մը ըլլալ։ Մէկ խօսքով, եթէ մեր մէջ վերազարթնում մը կայ, ան ալ աւելի արտաւանմանի մէջ նշմարելի է քան թէ հոս Թուրքիոյ մէջ։ Բայց ասիկա բաւական չէ։ Տաճկահայ հարուստ մը չունինք որ Հայկական նահանգներուն մէջ երկրորդական վարժարան մը հիմնած ըլլայ։ Պոլսոյ Հայ հարուստները պէտք է վերջապէս գիտնան որ իրենք ալ Հայ են, եւ ո՛չ թէ իրենց լումաները այլ իրենց խոշոր գրամագլուխները պէտք է յատկացնեն բարենորոգութեան եւ վերածննդական գործին։ Հարկաւ ոչ ոք իրաւունք ունի հարուստ մը ստիպելու բարեգործութեան, բայց հարուստներն ալ պէտք է գիտնան որ իրենց վրայ հայրենասիրական եւ բարեսիրական նուիրական պարտք մը կայ եւ այս պարտականութեան գիտակցութեամբ չարժելով կրնան իրենց անունը անմահացնել։

ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Թուրք թերթեր կ'իմանան թէ Մոլլա Սէլիմ Շէհապէտտինի եւ Սէյիտ Ալիի գործակցութիւնը յաջողած է ապահովել՝ զրկելով անոնց թէ երկքն ալ մահուան դատապարտուած են։ Սակայն կուսակալ Մազհար պէյի պաշտօնանկութիւնը եւ անոր տեղ Սղերդի կուսակալ Ապտիւլ Խալիգ պէյի անուանումը եւ փութով ժամանումն ու խոհական գործունէութիւնը չեզոտով սթափեցուցած են զանոնք իրենց անմտութենէն։ Սէյիտ Ալիի ձերբակալումը լաւ տպաւորութիւն գործած է Խիզանի մէջ, Պիթլիսի մէջ եւ չորջ ցարդ ձերբակալուածներուն մէջ կան 13 զեկավար եւ 90 համախոհ։ Վանայ նահանգին մէջ ձերբակալուած է Մոլլա Մուհիտտին 12 հետեւորդներով։ Կը մնայ բռնել պատգուխներէն Շէհապէտտին եւ Մոլլա Սէլիմ։ Վերջնիս հակօրինական բոլոր արարքներուն վրայ մանրամասն տեղեկագիր մը պահանջուած է կեդրոնէն, որպէս զի ոճրագործը պահանջելու առաջարկ մը մատուցուի Ռուս դեսպանատան։ Միեւնոյն ժամանակ Պիթլիսի հիւպատոսարանը պաշարող չղթան աւելի սեղմուած է, անկարելի դարձնելու համար ապատանեալներուն փախուստը։ Բաղաքին անդորրութիւնը անթերի կը ներկայացուի եւ Ռուս հիւպատոսին պաշտօնանկութիւնը չհատուածուիր։ Պաշտօնակից մը կ'իմանայ թէ ընկերութիւններուն միջոցին մնած են ընդ ամենայն 4 Հայ եւ 8 Թուրք զինուոր, իսկ Քուրդերէն 60—70 հոգի։

Իրենց զինուորական ծառայութիւնը կատարած ու արձակուած զինուորներ կը հրաւիրուին մինչեւ մէկ ամիս իրենց թեմերուն զինուորագրական ճիւղերուն, ապա թէ ոչ՝ անցած ժամանակը պահեստի ծառայութեան հաշուին չանցնիր ըստ օրինի։ 299—309ի նեղուկացուոր եւ աննեղուկ զինուորներ ալ փութալու են ընդհանուր զինուորագրական ճիւղերէն։ Իսկ բացակայ կամ արտասահման գտնուող զինուորներու պարագաները մինչեւ ամսոյս 28 տեղեկութիւն տալու են զինուորագրական ճիւղերուն։ Հակառակ պարագային ամբողջապէս պիտի գործադրուի օրինական տրամադրութիւնը։

— Բժշկական քննութենէ դժգոհ մնացող զինուորներ կրնան իրենց զինուորագրական ճիւղին դիմել եւ դարձեալ քննութիլ անոր մասնագէտներէն, այնուհետեւ ալ կրնան զօրաբանակի կեդրոնը դիմել նոյն նպատակով եւ ի վերջոյ բուն իսկ Պատերազմական նախարարութեան։ — Պատժական օրէնքի բարեփոխութիւններու համաձայն հանրային ջուրեր եւ առ հասարակ ըմպելի եւ ուտելիք թունաւորողներ 3-10 տարի թիա-պարտութիւն պիտի կրեն, վնասակար ուտելիք ու ըմպելի եւ դեղ պատրաստողներ կամ ծախողներ $^1/_4$-3 տարի բանտարկութիւն եւ 5-50 ոսկի տուգանք, բժիշկներու տուածին հակառակ դեղագիր պատրաստողներ $^1/_2$-2 տարի բանտարկութիւն եւ $2^1/_2$-50 ոսկի տուգանք, անվնաս խարդախողներ $2^1/_2$-50 ոսկի տուգանք եւ $^1/_2$-6 ամիս բանտարկութիւն. անգիտակցաբար գործողներ եւս պատժելի են, բայց կորուստ պատճառողները օրէնքին Բ գլխին տրամադրութիւններուն պիտի ենթարկուին։

Թասֆ. Էֆֆեար կ'ըսէ թէ Բ. Դուռը Հայկական նահանգներու ընդհանուր քննիչ ընտրած է Մ. Վէսթենէնք Հոլանտացին եւ Դնգ. Մ. Հոֆ Նորվեկիացին։ Նոյն նահանգներու կրթական քննիչ անուանուեցան Խալիտ Խալիլ եւ Իսմ. Հագգը պէյերը։ — Բումանական Զօր. Բօանտա մայրաքաղաքս վերադարձաւ եւ Վարչապետին ու նախարարներուն հետ տեսակցելէ եւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալէ ետեւ մեկնեցաւ։ — Օսմ. Կորհրդարանը պիտի վերաբացուի Մայիս 14/ին, իսկ ըստ Թէոֆիկի՝ 20/ին։ Երեսփոխանները չրջաբերականով մը հրաւիրուեցան մայրաքաղաքս փութալ։ Ընտրուած 210ին, 123ը արդէն հասած են։

Արեւելեան Թրակիոյ Յոյն ժողովրդին համար, որ իր կեանքը անհանդուրժելի դատելով, ամէն օր կը գաղթէ աննախանձելի պայմաններու մէջ, Յոյն Պատրիարքարանը զանց ըրաւ Ջատկական մեծ հանդէսներն ու ընդունելութիւնները եւ պաշտօնաթերթը սեւ չրջանակով ծանոյց զայն։ Ռուս դեսպանը սակայն ըստ սովորութեան ներկայ եղաւ Ցիէնէրի եկեղեցին եւ տեսակցեցաւ Պատրիարքին հետ։ Ռուս կառավարութիւնը 10,000 րուպլ տուաւ Յոյն գաղթականներուն, Յոյն կառավարութիւնն ալ 50,000 ֆրանք։ Իթթիհատի երեւելի անդամ մը նպատակաւոր կը համարի այս նպաստները եւ անհին ու չափազանցեալ Յունական դանդաղները։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Պատրիարք Հայրը Զատկական տօնի առիթով շնորհաւորական հեռագիր ղրկեց Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսներուն եւ Երուսաղէմի Տեղապահին։ Զատկի առաջին օրը պատարագեց մայր եկեղեցիին մէջ եւ քարոզեց օրուան մեծ նիւթին վրայ։ Երկրորդ օրը պաշտօնական ընդունելութեան առիթով, Ազգ. ժողովի եւ Վարչութեան ատենապետներուն ճառերուն պատասխանելով, ծանրացաւ ազգ. կեանքի մէջ ներկայ րոպէին փափկութեան եւ միաբանական գործակցութեան ու լուրջ կարգապահութեան մեծ պէտքին վրայ եւ յոյս յայտնեց որ հետզհետէ իրենց պատշաճ լուծումը կը գտնեն ուրիշ հարցերու հետ Պատրիարքարանի վերակազմութիւնը եւ Երուսաղէմի կնճիռը։ Ն. Ամենապատուութիւնը Զատկի առիթով շնորհաւորական այցելութիւն ընդունեցաւ Պուլկարներու Էկզարքին եւ Հրէից Խախամապետին փոխանորդներէն, դեսպանատուններու գործակատարներէ եւ թարգմաններէ, Բաղաքապետ Ճէմիլ փաշայէ և Օսմ. երեսփոխաններէ եւ շնորհաւորական հեռագրեր Էջմիածնի և Կիլիկիոյ Կաթողիկոսներէն, Երուսաղէմի Տեղապահէն եւ գաւառային առաջնորդներէն։ — Ըստ սովորութեան կառավարութեան կողմէ 400 ոսկի նուիրուեցաւ Պատրիարքարանի։ — Մալկարայի եւ Անտիոքի արկածեալներուն 50ական ոսկի ղրկուեցաւ Պատրիարքարանէ։ — Պուլկարահայոց առաջնորդարանի կանոնագրութեան համար ձեռնհաս յանձնաժողովին հրաւէրով մայրաքաղաքս եկաւ փաստաբան Մեսրոպ Մուրատով եւ սկսաւ յանձնաժողովին աշխատակցիլ։ — Ատապազարի կեդրոնական Վարժարանի ուսանողները Աւագ Հինգշաբթի մայրաքաղաքս եկան և այցելեցին Պատրիարքարանը, Ազգ. Հիւանդասնոցը, Բ. Դուռը, Օսմ. Համալսարանը. կեդր. բանտը, Կայս. թանգարանները, Հայասիրաշայի Բժշկական Վարժարանը եւ պատմական չահեկան վայրեր։ —Ռուս Տումայի Հայ անդամ Պ. Պապաջանեան քանի մը օրէ իվեր մայրաքաղաքս կը գտնուի եւ տեսակցեցաւ Պատրիարք Հօր եւ Ռուս դեսպանին հետ։ — Պանտրմայի Հայ Դիւղի քարահանքի խնդիրը վերջ գտաւ, ղի Տէրունեան եւ Տէյիրմէնճեան էֆէնդիները իրենց բոլոր իրաւունքները Հայկական Դրամատան յանձնեցին, որ Հայ Դիւղին կողմէ կը շահագործէ արդէն նոյն հանքը։ — Պիթլիսի Քրդական չարժման վրայ առաջնորդարանի տեղեկագիրը Պատրիարքարան հասաւ եւ լիովին կը հաստատէ նախապէս հրատարակուած հեռագրերը։ — Մուշի անցեալները զինուորագրուած են եւ անոնց ընտանիքները թշուառութեան մատնուած։ — Հայկական նահանգներու երկու կեդրոններու ընդհ. քննիչներուն հետ յարաբերելու եւ դործակցելու համար որոշուած է լեզուագէտ երկու առաջնորդ անուանել։ Երզրումի համար բաւական կը համարուի այժմու առաջնորդ Սմբատ Եպսկ. Սաատչեան։ Սակայն Խարբերդի համար դեռ կը խորհուի։ Հարստահարական յանձնաժողով մը, որու անդամ են կրօն. ժողովի փոխ ատենապետ Դուրեան Սրբազան եւ ատենադպիր Սմբատ Վրդ. Դաղազեան ու Բաղաք. ժողովի երկու ատենապետները (Տր. Դաւիթեան եւ Սմբ. Քեաթիպեան էֆ.), կեդրոնէն հրահանգ պիտի տայ այդ առաջնորդներուն։ — Իզմիրի մէջ ոստիկան մը Աւագ Հինգշաբթի քանի մը ժամ պաշարած է ազգ. երկսեռ որբանոցը՝ կանոնադիր պահանջելու պատրուակով։ —Մուշի Օսմ. Հայ երեսփոխանը ընտրուած է, Գեղամ էֆ.։ Վանի, Երզրումի եւ Պիթլիսի ընտրութիւնները դեռ կը յապաղին։ — Վանի Հայկազանքի գերեզմանոցը գրաւման վտանգի մէջ է, որու համար 2,000է աւելի ստորագրութեամբ բողոքագիր մը հասաւ Պատրիարքարան։ — Ալճավազի Դեղուլիս գիւղի հողային գրաւումներուն դէմ տեղւոյն առաջ. տեղապահին գիմումները անօգուտ եղած են։ Զէյթունի մէջ անմիջ մը սպանուած է աւազակներու հալածման պատուն։ — Եգիպտոսի Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհ. ժողովը հրաւիրուած է վաղը գումարիլ իր կեդրոնատեղիին մէջ։ Օրակարգն է 7րդ եւ 8րդ տարեշրջանները տեղեկագիր եւ երկամեայ հաշուեկշիռներու վաւերացում ու զանազան առաջարկներ։ — Տ. Բաբգէն Եպսկ. Կիւլէսէրեան, որ Փարիզ ու Ամերիկա պիտի երթայ դրամահանգանակել Կիլիկեան ճեմարանին համար, արդէն իսկ Գահիրէ հասած է։ — Բարեսէր Եգիպտահայ մը խոստացած է 10,000 Անգղ. ոսկի յատկացնել Կիլիկիոյ մէջ երկրագործական վարժարանի մը հիմնարկութեան։ Այդ գումարին 2,000ը հողի պիտի արուի, վարժարանին պահպանումն ալ պիտի ապահովուի։ —Թիֆլիզի առաջնորդարանին մէջ

յատկապէս գումարուած ժողովի մը մէջ յայտարարուած է թէ Դաւկասեան կտակի հաշիւներն ի մօտոյ պատրաստ պիտի ըլլան։ Աւձեան հարստութիւնն է 320,000 րուպլ եւ 10,000 րուպլ արժէքով տուն մը։ Ժառանգորդները գոհացուած են 60,000ով։ —Պաքուաբնակ Պ. Դէորդ Միրզաբէկեան 25,000 րուպլ նուիրած է Շամախի դպրոցին չինութեան, Օր. Եղիս Լալաեանց ալ 10,000։

ԱՐՏԱՔԻՆ

Միաց. Նահանգները և Մեքսիքօ վերջապէս պատերազմի բռնուեցան։ Անցեալ չաբթու Ամերիկեան թնդանօթակրէ մը անցնէն ջոկատ մը զօրք ելան ի Թամիւիքօ քարիւղի պաշար գնելու համար և ձերբակալուեցան։ Ամերիկեան ղեր ծովակալը բողոքեց և արձակուեցան։ Ծովակալը պահանջեց ներում խնդրել և Ամերիկեան դրօշը ողջունել։ Ներումը Ուաշինկթընի մէջ խնդրուեցաւ Արտաքին գործերու նախարար Մր. Պրայընէ, որ սահպուեցաւ իր արձակուրդը յետաձգել։ Իսկ դրօշը ողջունելու համար պայման դրուեցաւ փոխադարձել։ Պայմանը մերժուեցաւ և պայմանաժամ մը սրուեցաւ Ամերիկեան դրօշը 24 ժամու մէջ 24 անդամ թնդանօթով ողջունելու համար։ Միեւնոյն ժամանակ Ամերիկեան նաւատորմին հրամայուեցաւ Մեքսիքեան Ջուրերը երթալ և նաւահանգիստները խաղաղօրէն պաշարել։ Մեքսիքօի Ամերիկեան առեւտրական նաւերն հրաւիրուեցան հեռանալ նաւահանգիստներէն։ Երկուշաբթի Մեքսիքեան Ջուրերն հաւաքուեցան 37,000 նաւազով ու 5,000 զօրքով 52 մարտանաւ։ Երեքշաբթի պայմանաժամը լրացաւ եւ Ամերիկեան նաւազները գրաւեցին Վէրա Քրուզի մաքսատունը։ Մեքսիքացիներն ընդդիմացան, բայց ուժգնէրն ստիպեցին զանոնք պարպել քաղաքը։ Ամերիկեան կորուստն է 4 սպանեալ և 20 վիրաւոր, Մեքսիքեանն է 400 սպանեալ։

Երրեակ Զինակցութեան դաշնիները իրենց հակառաջարկները մատուցին Ցունաստանի տրրուելու պատասխան-ծրագրին նկատմամբ։ Ընդհանուր տպաւորութիւնը սա է թէ անընդունելի չեն անոնք։ Ըստ Թանի, նոյն դաշնիները պատրաստ են բարեկամական աղդեցութիւն բանեցնել Բ. Դրան մօտ ի նպաստ խաղաղութեան, բայց ոչ նախաձեռնութիւն ստանձնել։ Չեն ուզեր պատասխանել Ցունաստանի սա բաղձանքին թէ Քասթէլորիցէ կղզին, միւս 12ին մաս կազմելուն համար ենթարկուի նոյն այն դրութեան, որ պիտի որոշուի անոնց համար։ Կ'ընդունին թէ չէզոք հսկակուելու է Քորֆուի ջրանցը և ծանուցագրին հաղորդուելէն ետեւ բերանացի զեկոյցով մը Ցունաստան հրաւիրուելու է չուտով պարզել զեպիրոս։

Կիրակի վերջացաւ Աւստրիոյ և Իտալիոյ Արտաքին նախարարներուն տեսակցութիւնը Ալպածիոյ մէջ եւ պաշտօնապէս զեկուցուեցաւ թէ երկու նախարարները կատարելապէս համամիտ են ամէն տեսակէտով եւ իրենց արդի աշխարհավարութիւնը պիտի չարունակեն Դերմանիոյ հետ համախորհուրդ։ Կը կարծուի թէ Աւստրիա իր քաղաքականութիւնը պիտի փոխէ Իտալացիներու հանդէպ և թէ Իտալիա ու Աւստրիա իրարու պիտի օգնեն Փոքր Ասիոյ իրենց քաղաքականութեան մէջ։

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Կ. պոլսոյ Հայ Աւետ. եկեղեցին Ալագ Հինգշաբթի Տէրունական Ընթրիք ունեցաւ ըստ սովորութեան և այդ առիթով երկու նոր անդամ ընդունուեցաւ եւ երկու մկրտութիւն կատարուեցաւ։ Կիրակի Լիմանուէլ եկեղեցին եւս անդամ ընդունուեցաւ և մէկ մկրտութիւն կատարուեցաւ։ Ատաթիւրքի մէջ ալ նոյն օր չորս անդամ ընդունուեցաւ և չորս մկրտութիւն կատարուեցաւ։

Երիտասարդներու խորհրդակցական համաժողովին ներկայ եղան 10 Հայ, 10 Ամերիկացի, 4 Յոյն և 1 Զուիցերացի պատուիրակ։ Հայերն էին Վեր. Յ. Գ. Դրիզորեան, Պատ. Կ. Սթամպուլեան եւ Տ. Մարտիկեան էֆ. ու Յ. Յովսէփեան էֆ. (Կ. պոլիս), Վեր. Մ. Մանուկեան (Ռոտոսթօ), Յ. Ալիքսանեան էֆ. (Ատաթիւրք), Յ. Ալոճեան էֆ. (Պարաիւակ), Ս. Թիւթիւնճեան էֆ. և Մ. Տատուրեան էֆ. (Մարսուան) եւ Լ. Տարագճեան էֆ. (Թալաս)։

Ամերիկեան Պորտի Գործ. Ժողովի անդամ Փրոֆ. Լեո. Մուր, որ Սիւրիոյ և Փոքր Ասիոյ

մէջ պատոյտի մը ձեռնարկած է, ամսոյս 9ին մայրաքաղաքս ժամանեց և 13ին Ա. Թէնք ուղեւորեցաւ։— Բոպըրթ Գոլէճի նախագահ Տր. Կէյթս 14ին Սինայա ուղեւորեցաւ Զատկական արձակուրդի առիթով։ – Ամերիկեան Պորտի Պալքանեան միսիոնարութեան տարեժողովը 16ին սկսաւ ի Սամաքով։ — Քսան տարիէ ի վեր Զմիւռնոյ մէջ գործող Մր. Պլէքսթոն և որդին կիրակի կէսօրէ ետեւ Հոլանտական մատրան մէջ խօսեցան և չահեկան տեղեկութիւններ տուին նոյն երկրին անցեալ ու ներկայ պայմաններուն և Աւետ. գործի մեծ պատեհութիւններուն վրայ։

Տարօնի Գոլէճին մէջ ամսոյս 10ին Ե. Ֆ. Ը.ի հանդէս մը տրուած է նախագահութեամբ ուսուցիչ և ատենապետ Մր. Նիլսընի։ Ճառախօսութիւնները և ընթերցուածները ընդմիջուած են Այնթապի Գոլէճին երաժշտական ուսուցիչ Տիար Յ. Իւվէզեանի երգերով ու նուագներով, որ վերջերս կատարելագործած է իր արուեստը Եւրոպայի մէջ։ — Վանայ միսիոնար բժիշկ Տր. Հչըը տեղւոյն համաճարակին առեն ջինուորներու և ջինուորականներու մատուցած իր ծառայութիւններուն համար կուսակալին սրտագին շնորհակալութիւններուն արժանացած է։

Մարաշի առաջին եկեղեցին քիչ բացառութեամբ հակառակած է միացեալ դպրոցը չաբաննակելու առաջարկին, իսկ երրորդ եկեղեցին քիչ բացառութեամբ եւ երկրորդը սաուար մեծամասնութեամբ որոշած են պահպանել միացումը։ —Բանիւնայի վերջին թիւին մէջ վեր. Մ. Կ. Փափազեան կ'առաջարկէ Հայ Աւետ. Ընկ. Միութիւն մը կազմել որ Բողոքականներու ուղղուած հրաւէրին վրայ խորհի, Բողոքականներու նիւթական ու բարոյական ներքին ոյժերը դասաւորէ, զանոնք ներքուստ եւ արտաքուստ աւելցնէ և Բողոքականութեան դոյութեան նպատակին ծառայեցնէ։ (Այս յօդուածը մենք ալ պիտի հրատարակենք։) Ուրիշ յօդուածագիր մը միութիւնը անհնար կը համարի ներկայ պայմաններու մէջ եւ զայն իւրացնելու միջոցներ ուսումնասիրելու համար կ'առաջարկէ պատուիրակներու ժողով մը կազմել երկու կողմէ։ Իսկ վեր. Յ. Գ. Դրիգորեան կը թելադրէ նախ Ազգապետարանը վերակազմել և վարչական նոր ժողովի մը ձեռամբ ճշտել առաջարկուած համերաշխութեան բոլոր սահմանները։

Դաւրէժէ կը գրուի Մարտ 31 թուով թէ Ամերիկեան հիւանդանոցին չինութիւնն յառաջ կը տարուի։ Հաստատութիւնն այրերու համար ըլլալ, կիներու համար ըլլալ, բաժին պիտի ունենայ, կիներու բաժինը բժշկուհիի յատուկ յարկաբաժինով. իսկ այրերու բժշկին առանձին բնակարան կը շինուի։ Ամսողջութիւնը պիտի չորս տարուան հաճելի պարտէզով մը, ուր պաքինողները մաքուր օդ պիտի կրնան առնել ծառերու տակ նստելով։ Այրիկներու դպրոցի համար նոր շինջարան մը պիտի չինուի ի մօտոյ։ Մանչերու դպրոցն ալ պէտք ունի, բայց դրամ կը պակսի։ Եկեղեցին անհովիւ է, Հայերէն Թրքերէն քարոզող եռանդուն ու կարող հովիւ մը կը կարօտի։ Բաղաքին մէջ մեծ պատեհութիւն կայ Հայերու և Իսլամներու մէջ գործելու։ Ամերիկ մը առաջ երիտասարդներու կարգ մը ժողովներ գումարեցան ընկերային անբարոյութեան դէմ մաքառելու համար։ Հայ եկեղեցիներու առաջնորդը Բողոքականներու հետ գործակցեցաւ անցեալ կիրակի և ազգու քարոզ մը խօսեցաւ կիներու մէջ ալ համանման չարժուձեւ մը սկսած է և ժողովները կը գումարեն։ Կայանին միսիոնարները եւ միսիոնարուհիները Աւետարանչական պատոյտներ ըրին Սոյի, Սալմասի, Մարաղայի, Միանաւազայի, Սինէքոլայի եւ Սոճպուլաղի կողմերը։ Դժբախտաբար իրենցմէ մին բժշկուհի Տր. Օրքըթ, որ երեք տարիէ ի վեր հոն կը գտնուէր եւ այնքան ընտելացած էր տեղային լեզուին, կարճատեւ հիւանդութեամբ մը մեռաւ՝ կարեւոր բաց մը թողուլով իր ետեւ։

Աւետ. Դաշնակցութիւնը հրաւէր ուղղեց ամսոյս 21ին միաբանութեամբ ազօթել Անգլիոյ ներկայ ներքին տագնապին համար։ — Միացեալ Նահանգներու Ծով. նախարարը արգելեց ոգելիցներու գործածումը մարտանաւերու, նաւարաններու եւ նաւային կայաններու մէջ։ Սպաներու սեղանին վրայ իսկ գինի պիտի չգտնուի այսուհետեւ։—Վեր. Ճ. Շէփըրտ Տէնիս, որ 23 տարի միսիոնարութիւն ըրած է Սիւրիոյ մէջ, Մարտ 20ին 71 տարեկան մեռած է Ամերիկայի մէջ։ Փետր. 25ին ալ 42 տարեկան մեռած է Ցլորիտայի Սէյնթ Փիթըրսպուրկ եկեղեցին հովիւ Վեր. Դաւիթ Երէցեան, որ Տէյվիտ Մուր կը կոչուէր իր եռանդուն հաւատքին համար։ Կը թողու Ամերիկուհի այրի մը եւ որբ մը։ — Թահիրէի Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ ամէնէն ծեր բուն նաղարդ եւ հարուստ անդամը, Արաբկիրցի Մահտեսի Փիլիպպոս աղա Եպրուպեան ամսոյս 12ին իր մահկանացուն կնքած է 66 տարեկան, եւ յաջորդ օրը յուղարկաւորութիւնը կատարուած է մեծ չքով։

صوتيون هاروتيان — مؤسسة بريد

ՏՊԱԳՐԻԶ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
Պայպըլ Հաուս, կ. Պոլիս

CUNARD LINE

ՔԻՒՆԱՐՏ ԼԱՅՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀՍԿԱՅ ՇՈՓԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴ ՄԷՋ ԲԱԹՐԱՍԻ ԵՒ ՆԻՒ-ԵՕՐՔԻ

ՔԻՒՆԱՐՏ ԼԱՅՆ ընկերութեան քոլոր նաւերը, նոր կարգադրութեան մը համաձայն, կանոնաւորաբար 1 Յունվար 1914 էն սկսեալ պիտի հանդիպին ԲԱԹՐԱՄ և անկէ ուղղակի ՆԻՒ-ԵՕՐՔ, ընդհանուր վաճառքով և ճամբորդներով։

«ՔԻՒՆԱՐՏ», անգլիական հսկայ ընկերութիւնը այս գովելի ձեռնարկով կաղթականութեան, մանաւանդ Հայ ճամբորդներու դէպ ի Ամերիկայ արագ, հանգիստ եւ ապահով երթեւեկութեան խիստ կարեւոր խնդիրը միանգամ ընդմիշտ ապահոված կ'ըլլայ։

Ա. եւ Բ. կարգի ճամբորդներու համար մանաւանդ արագընթաց սպասարկութիւն, ընդմէջ ՊՈԼՍՈՆ, ԼԻՎԸՐՊՈՒԼԻ, ՆԱՓՈԼԻՒ, ԹՐԻԷՍԹԻ և ԲԱԹՐԱՄԻ։ Պոլսէն դէպ ի Ամերիկայ ուղղակի տոմսակ գնելու եւ ապրանք բեռնատարելու համար դիմեցէք

ՎԱԼԹԻԷՐ ՍԻՒՆԸՐ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՔԱՐԱՔԻՒ ՎՐԱՅ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ՄԷՐՔԷՋ ԽԱՆ

Պոլսոյ կողմը ՔԻՒՆԱՐՏի տոմսակ գնելու համար դիմել Տիար Զ. Փափազեանի, Պայպըլ-Հաուս

ԹԷՅ ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԷՅ ԹԷՅ

ԹԷՅ ԹԷՅ

ԹԷՅ ԹԷՅ

ՀՈՏԱԻԷՏ, ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԵՒ ՍՆՆԴԱՐԱՐ

Փնտռեցէք սոյն «Փիղ» մարքայով թէյերը Թուրքիոյ քոլոր քաղաքներու թէյավաճառներէն քով։ Կեդրոնատեղի Պահէզ Գաբու, Սաղզիէ խանին անկիւնը

Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ, ՈՐԴԻ ԵՒ ԸՆԿ.

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Հետեւեալ գիրերը ՉԵՂՉԵԱԼ ԴԻՆԵՐՈՎ կը վաճառուին Յ. Մասթէոսեան վաճառատունը, Պայպըլ Հաուս, Կ. Պոլիս։

		Էջ		Դրշ.
Շարլ Վակներ-Պարզ կեանքը		168	Գին	3.—
Մեկնութիւն Հոր Աւետարանաց Լաթ.		924	»	8.—
»	Դործ, — Բ Կոր. »	523	»	5.—
»	Թղթոյն առ Գաղ. — Յայտ.	774	»	6.—
Բառարան Ս. Գրոց		635	»	10.—
Ազգոյց Հշմարտութեան		160	»	½
Գայոզներ Ա. Հատոր Թղթակզ.		271	»	2½
»	Ա. » Լաթ.	271	»	4.—
»	Բ » Թղթ.	245	»	2½
»	Բ » Լաթ.	245	»	4.—
Քրիստոնէութիւն եւ Հրաշք Զարդիս		75	»	50
Պատմութիւն Բարեկարգութեան		862	»	5.—
Տոքթ. Ուաշպըրն-Դրամապաշտութիւն եւ ուրիշ քարոզներ		182	»	5.—
»	» » Լաթ.	»	»	8.—
Ակօնք Ընտանեկան եւ Առանձնական		183	»	2.—
Կեանք եւ Կենցաղ		132	»	2.—
Քրիստոնէական Նկարագիր		283	»	4.—
Ցանուն Նորա		206	»	3.—
Պատմութիւն Հին Կտակարանի եւ Մարգարէութիւնք		536	»	5.—

ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍՊՐԻԶ 26

ԲԵՐԱ. — Այնալը Զէշմէ. Կր. Երրորդութիւն եկեղեցի. ժամ 10 (Ը. ե.). Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

ԿԻՏԻԿ ՓԱՇԱ. — Ամերիկեան վարժարան. Լանկայի եկեղեցի. ժամ 10 (Ը. ե.). Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան։

Տէրունական Ընթրիք Պայպըլ Հաուսի մատուռին մէջ կէս օրէ ետքը ժամը 3.30ին։

ՊԱՅՊԸԼ ՀԱՈՒՍ. — Ֆինճանճըլար եղուշու. Լիմանուէլ եկեղեցի. ժամ 10.30 (Ը. ե.). Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան։

ՍԿԻՒՏԱՐ. — Ամերիկեան Գոլէճին մատուռը. ժամ 10 (Ը. ե.). Պաս. Կարապետ Բէեոբեան։

ԽԱՍԴԻՒՂ. — ժամ 7 (Ը. թ.). Պաս. Բ. Պետրոսեան։

ՊՕՅԱՃԸՐ ԴԻՒՂ. — Կոստիկեան քնակարան. ժամ 3 (Ը. ե.).

Ե. Ռ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՒՄ ԳԱՓՈՒ. — Անգլիական Միջոցն Հաուս. ժամ 4 (Ը. ե.).

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ, ՊՐՈՒՍԱ

40 Հաճի Լուսիա Ջամքէրթէնեան, 19 Մ. Կ. Աստուածածատուրեան էֆ., 19 Մ. Մ. Աստուածածատուրեան էֆ., 9½ Յովակիմեան եղբրք., 4¾ Գ. Կէօլէ պաթմազեան էֆ.։ Վեր. Տօք. Լ. Ս. Գրօֆօրտ Տրապիզոն 173, Աւետ. Եկեղեցիէն Ս. Բարերդցեան էֆէնտիի ձեռօք հաւաքեալ։ Պատ. Գառնիկեան Ենիճէ 33½, Պատ. Յ. Աղեքսանդրեան Ճէրրահ 47½, վաճառուէմէ 15, Յ. Ալիքսանեան էֆ. Աստպազար 30, որոյ 25 Թամլըքի Աւետ. ժողովուրդը և 5 Հ. յայեան անդ։ Յ. Խազանճեան էֆ. Խարբերդ 600, որոյ 540 իր տարեկան նուէրն. 40 օրց., 10 Մ. Նազարեան էֆ., 6½ Յ. Թոմթուվեան էֆ. և 3½ Տէր Անտոն քահանայ։ Կ. Աստլեան էֆ. Անգղիա 10 չիլին բարեկամէ մը. Յ. Տէր Ահարոնեան էֆ. 40 նոր տան մը հիմնարկութեան առթիւ. Ն. Սարեան էֆ. Ռուսճուգ 1080 վեցամսեայ վճարում. Պատ. Մ. Սալագեան Ամերիկա 65. Վեր. Թ. Սալանեան Խարբերդ 200. Մարտիրոս Գալէմքէրեան մեր նախորդ որբն, Ամերիկա 118. Պատ. Ա. Թիւթիւնճեան Մարսուան 80, որոյ 35 օրց., 33 Սիմ Հաճի գիւղի Աւետ. եկեղեցին, Ծննդեան առթիւ հանգանակեալ, 4 Բաջբերունի և Կապրակետ Թիւթիւնճեան և 4 Վեհաղն, Հայկ-Աբրամ, Աղաւնի և Գիսակ Թիւթիւնճեան։ Տիկ. Ե. Սարըեան Թոքատ 159½, որոյ 10 Վեր. Կ. Գէորգեան, 5 Օ. Ըպրրքճեան էֆ., 20 Տիկ. Ք. Փ. Կոստանդեան, 12 Հաճի Լ. Քէչէճեան, 10 Բ. Պարխաճեան, 10 Տիրամայր Ա. Սահակեան, 10 Մ. Տր. Փանոսեան, 6 Հ. Գանգարեան, 4 Հ. Մէհէպճեան, 5 Ն. Ջամքէրթէնեան, 5 Հ. Սահակեան, 5 Թ. Սինիճեան, 4 Յուլեանէ, 4 Տ. Սուքիասեան, 4 Մ. Ճրասոնեան, 5 Ա. Թէլլալեան, 5 Մ. Քէմալեան, 2½ Վ. Թաշճեան, 3 Ա. Ապտալեան, 2 Ա. Մարզուանեան, 5 Օրք. Օվ. Դեղնաճեան, 3 Վ. Ապտալեան, 2 Վ. Թաշճեան, 2 Տիկ. Ն. Գաբօղլանեան, 5 Տիկ. Ա. Գալանճեան, Ումն 60 փր. Ումն 40 փր.։ Վեր. Ս. Մ. Գրալեան Ապագկիր 580 դր. 35 փր. որոյ 40 Գերման քոյրերն, 50 Պատ. Ս. Աստուածատուր Շէվիկ, 20 Յ. Խաչիկեան էֆ., 20 Տիկին Փ. Ջաղացպանեան, 10 Տիկ. Խ. Խաչիկեան։

(Շարունակելի)

Լոյս Տեսաւ

ՕՇԱԿԱՆ
Նոր Քերականը

Մինչեւ ցարդ հրատարակուած բոլոր Քերականներէն գերազանց

Մանկավարժական ուղղութեամբ պատրաստուած, առաջին անգամ կարդալ սկսող մանուկին հաճելի ընելու համար ընթերցանութիւնը։

Ընտրելագոյն թուղթի վրայ գեղեցիկ տպագրութիւն, ծայրէ ի ծայր զարդարուած գունաւոր պատկերներով եւ գեղարուեստական կողքով։

ԳԻՆ 20 ՓԱՐԱ

Պոլսոյ եւ Գաւառի բոլոր գրավաճառներէն կարելի է ստանալ։

ԼԱՆՔԱՇԱՅՐ

THE LANCASHIRE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ

ԱՆԴՐԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԴՐԱԿԱՆ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Դրամագլուխ { Ֆրանք 454,181,250 / Անգլ. ոսկի 18,167,250

Նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ ապրանք եւ ՔԱՐԱՇԷՆ կամ ՓԱՅՏԱՇԷՆ չէնքեր։

Կ. Պոլսոյ Ընդհանուր Գործակալ

Ա. Ո. ՍԷՀԼԻՐ

7 – 8 Ալթընբաղաճ խան, Ջիչէք-բազար

Կ. ՊՈԼԻՍ